МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри
_____ Тетяна КОСОВА
«___ » червня 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС «БАКАЛАВР»

Тема: «Аналіз кредитних операцій банківської установи та антикризове управління ними»

Виконав(ла): Анна БЕГЧЕНКОВА

Керівник: кандидат економічних наук Юлія ВЛАДИКА

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:
перший розділ - к. е. н., доцент Юлія ВЛАДИКА
другий розділ - к. е. н., доцент Юлія ВЛАДИКА

Нормоконтролер: старший викладач Наталія ЗАДЕРАКА

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
_____ Тетяна КОСОВА
«19» травня 2023 р.

З А В Д А Н Н Я
на виконання кваліфікаційної роботи

здобувача вищої освіти БЕГЧЕНКОВОЇ Анни Артемівни
(прізвище, ім'я у родовому відмінку)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Аналіз кредитних операцій банківської установи та антикризове управління ними» затверджена наказом ректора від 20.04.2023 № 530 /ст.

2. Термін виконання роботи: з 22.05.2023 до 25.06.2023.

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики України, дані обліково-інформаційної системи підприємства, фінансова, податкова, статистична звітність підприємства.

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ В СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
1.1. Сутність кредитних операцій та кредитних ризиків банківської установи
1.2. Методика та інформаційне забезпечення оцінки управління кредитними операціями та кредитними ризиками
1.3. Фінансово-економічний паспорт АТ «Таскомбанк»
Висновки до розділу 1
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ НИМИ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ТАСКОМБАНК»)
2.1. Оцінка кредитного портфелю та аналіз складу і структури кредитних операцій АТ «Таскомбанк»
2.2. Оцінка системи антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк»
2.3. Напрями антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк»
Висновки до розділу 2
ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов’язкового графічного (ілюстративного) матеріалу:

ЛИСТ 1. Сутність організації фінансових відносин на підприємстві. ЛИСТ 2. Інформаційне забезпечення організації фінансових відносин на підприємстві. ЛИСТ 3. Фінансово-економічний паспорт підприємства. ЛИСТ 4. Аналіз показників фінансового стану підприємства. ЛИСТ. 5. Аналіз фінансової ефективності функціонування підприємства. ЛИСТ. 6. Шляхи підвищення організації фінансових відносин на підприємстві.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	22.05.2023 – 28.05.2023	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	29.05.2023 – 04.06.2023	
3	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну магістерську роботу. 4. Підготовка виступу.	05.06.2023 – 08.06.2023	
4	1. Переплетення кваліфікаційної роботи, підготовка презентації та доповіді 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	09.06.2023 – 11.06.2023 12.06.2023	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	к. е. н., доц. Юлія ВЛАДИКА		
РОЗДІЛ 2	к. е. н., доц. Юлія ВЛАДИКА		

8. Дата видачі завдання: «19» травня 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Юлія ВЛАДИКА

(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____ Анна БЕГЧЕНКОВА

(підпис здобувача)

ЗМІСТ

ВСТУП 6

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ В СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 9

1.1. Сутність кредитних операцій та кредитних ризиків банківської установи 9

1.2. Методика та інформаційне забезпечення оцінки управління кредитними операціями та кредитними ризиками 19

1.3. Фінансово-економічний паспорт АТ «Таскомбанк» 34

Висновки до розділу 1 47

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ НИМИ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ТАСКОМБАНК») 50

2.1. Оцінка кредитного портфелю та аналіз складу і структури кредитних операцій АТ «Таскомбанк» 50

2.2. Оцінка системи антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк» 56

2.3. Напрями антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк» 60

Висновки до розділу 2 63

ВИСНОВКИ 65

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 68

ДОДАТКИ 72

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансова криза загострила проблеми розвитку системи банківського кредитування, серед яких істотне значення має зростання простроченої заборгованості та обсягів безнадійних кредитів, що призводить до зниження якості кредитного портфеля комерційного банку. У той же час аналіз тенденцій банківського кредитування показує, що більшість українських банків в умовах посткризового розвитку економіки для підтримки своєї конкурентоспроможності продовжують збільшувати обсяги виданих кредитів при ризику їх неповернення, що зберігається. Управління якістю кредитного портфеля забезпечує компроміс прибутковості, ліквідності та прийнятного для банку кредитного ризику на основі об'єктивної оцінки кредитоспроможності позичальників, формування адекватних якості кредитного портфеля резервів на можливі втрати з позик, а також є суттєвим фактором у досягненні сталого економічного зростання банків у ринкових умовах. Внаслідок цього високі темпи банківських запозичень нині посилюють потребу у вдосконаленні управління якістю кредитного портфеля на основі вивчення особливостей його впливу на фінансову стійкість банків та ефективність їх діяльності, що дозволить підвищити конкурентоспроможність та безпеку функціонування сучасних банків.

Таким чином, актуальність дослідження обумовлена необхідністю подальшого вивчення комплексу питань, пов'язаних з управлінням якістю кредитного портфеля банку, що дозволить уточнити методичні засади управління кредитним ризиком та конкретизувати шляхи вдосконалення процесу управління якістю кредитного портфеля банку, спрямовані на підвищення його конкурентоспроможності та фінансової стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти управління кредитними операціями з різним ступенем повноти досліджуються в працях таких вчених як Гаркуша Ю.О., Сполітак Є.Г., Гладинець Н.Ю., Хланта С.П., Джулай І.А. та інші.

Проблеми управління кредитними ризиками банків висвітлюються у працях Долінський Л.Б., Другова О.С., Клепікова С.В., Романів В.В. та інші. Проте виявлені ними проблеми не пов’язані з якістю кредитного портфеля.

Темі якості банківських кредитів присвячені дослідження Лисенок О.В., Бадзим О.С., Древуш А.Р., Матосова Д. В. та інші.

Водночас питання, що розглядаються даними дослідниками, відображають лише окремі аспекти загальної проблеми. Вплив факторів ризику, прибутковості та ліквідності на якість кредитного портфеля банку висвітлено у наукових працях Мороза А. М., Савлук М. І., Пуховкіної М. Ф., Просович О.П., Процак К.В., Владики Ю. П. та інших. Але й у роботах даних вчених не завжди забезпечено комплексний та системний розгляд проблеми управління якістю кредитного портфеля.

Антикризове управління кредитними операціями банківської установи охоплює ширшу область банківського менеджменту, але при цьому все ще залишається недостатньо дослідженим. Не повністю розкрито залежність від якості кредитів достатності власного капіталу банків, ефективності кредитних операцій. Разом з тим, праці перелічених вчених стали стимулом і стали базою для подальшого дослідження проблем забезпечення ефективного управління якістю кредитного портфеля, і на цій основі підвищення фінансової стійкості кредитних організацій. Недостатні вивченість та ступінь розробленості теми управління якістю кредитного портфеля, з одного боку, та науково-практична значимість – з іншого, визначили вибір теми дослідження, мету та завдання дослідження.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці антикризового управління кредитними операціями банку. Зазначена мета дослідження визначила необхідність вирішення наступних завдань:

– проаналізувати сутність кредитних операцій та кредитних ризиків банківської установи;

– визначити методику та інформаційне забезпечення оцінки управління кредитними операціями та кредитними ризиками;

– дослідити фінансово-економічний паспорт АТ «Таскомбанк»;

– здійснити оцінку кредитного портфелю та аналіз складу і структури кредитних операцій АТ «Таскомбанк»;

– провести оцінку системи антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк»;

– визначити напрями антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк».

Об’єктом дослідження є процес здійснення кредитних операцій банком

Предметом дослідження є практичні та теоретичні аспекти аналізу кредитних операцій та кредитного ризику.

Методи дослідження. Було використано такі загальнонаукові методи дослідження: метод теоретичного узагальнення і порівняння (розкриття сутності понять «кредитний ризик», розкриття методів оцінки кредитного ризику банку); табличний метод – для наочності згрупованих та проаналізованих даних; графічний – для візуалізації результатів дослідження; абстрактно-логічний метод (проведення оцінки фінансово-економічних показників банку та складу і структури кредитного портфелю банку); методи узагальнення і реалізації результатів (формування висновків за результатами дослідження).

Джерела дослідження. Інформаційною базою дослідження виступають матеріали праць українських і зарубіжних вчених, звітно-статистичні дані досліджуваних організацій у відкритому доступі, аналітичні публікації в науковій і спеціалізованій літературі.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ В СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

1.1. Сутність кредитних операцій та кредитних ризиків банківської установи

Сутність кредитних операцій банку полягає у наданні фінансових ресурсів клієнтам (позичальникам) на певних умовах. Банк видає кредити, щоб допомогти клієнтам здійснити різноманітні фінансові цілі, такі як придбання нерухомості, автомобіля, освіта, розширення бізнесу тощо.

Кредитні операції банку включають кілька ключових елементів:

1) Кредитний процес: банк проводить процес оцінки кредитоспроможності позичальника, який включає аналіз його доходів, кредитної історії, фінансового стану та інших факторів. На основі цієї оцінки банк визначає, чи варто надавати позичальнику кредит, і якщо так, то під які умови.

2) Процентні ставки: банк стягує відсоткові платежі за надані кредити. Відсоткові ставки визначаються з урахуванням низки чинників, включаючи поточну ринкову ситуацію, кредитний рейтинг позичальника і тип кредиту. Велична відсоткових ставок може бути фіксованою або зміненою протягом терміну кредиту.

3) Забезпечення: банк може вимагати заставу чи інші форми забезпечення кредиту захисту своїх інтересів у разі, якщо позичальник зможе виплатити заборгованість. Забезпечення може містити нерухомість, автомобіль, цінні папери та інші активи.

4) Строки та графік погашення: банк встановлює строки погашення кредиту, у межах яких позичальник має повернути позикові кошти. Погашення може бути розраховане на фіксований період (наприклад, 12 місяців, 3 роки тощо) або встановлено у вигляді виплат рівними частками протягом строку кредиту.

5) Надання послуг: кредитні операції банку можуть включати різні послуги, такі як консультації щодо вибору найбільш відповідного кредитного продукту, супровід клієнта на кожному етапі кредитного процесу та забезпечення можливості дострокового погашення кредиту.

Первинною метою банку під час будь-яких операцій, у тому числі кредитних, є отримання максимального прибутку при мінімальних, контрольованих ризиках.

Мета банку в кредитних операціях полягає у створенні доходу від надання кредитів та управлінні ризиками, пов'язаними з неповерненням позикових коштів. Банки відіграють важливу роль в економіці, надаючи фінансову підтримку клієнтам та сприяючи розвитку підприємництва та споживчого попиту.

Кредитні операції, як та інші банківські операції, наражаються на ризик. Аналіз різних джерел дозволяє навести різні визначення економічної категорії «ризик», що представлено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення сутності поняття «ризик»

Визначення	Автор, джерело
Можливість небезпеки чи невдачі	Гаркуша Ю.О., Сполітак Є.Г. [3, с. 2]
Ситуативна характеристика діяльності будь-якої юридичної особи, у тому числі і суб'єкта фінансового сектора, що складається з невизначеності її результату та можливих несприятливих наслідків у разі неуспіху	Гладинець Н.Ю., Хланта С.П. [4, с. 7]
Ймовірність того, що прогнозовані події не відбудуться і реальні грошові потоки виявляться меншими за прогнозовані	Гудзь Ю.М. [6, с. 2]
Вартісне вираження ймовірної події, що веде до втрат або недоотримання доходів у порівнянні з планом, прогнозом, програмою	Долінський Л.Б. [8, с. 4]
Небезпека небажаних відносин від очікуваних станів майбутнього, з розрахунку яких приймаються рішення у теперішньому	Долінський Л.Б. [11, с. 84]
Втрати, з якими можуть зіткнутися банки в інвестиційному процесі	Матосова Д. В. [14, с. 2]
Елемент, властивий певній діяльності; характеристика, що дозволяє більш повно розкрити умови здійснення цієї діяльності	Лисенок О.В., Бадзим О.С., Древуш А.Р. [13, с. 172]

Джерело: розробка автора на основі [3, 4, 6, 8, 11, 14, 13]

Отже, дослідивши різей визначення ризику, доцільним визначити ризик, як невід’ємну характеристику будь-якої діяльності, яка полягає в наявності невизначеності в ситуації вибору коректного рішення та ймовірності несприятливих результатів його виконання. Ризики спричиняють можливі відхилення результатів діяльності в гіршу сторону від прогнозованих, у момент прийняття рішення у проведенні операцій. Отже, під ризиком в економічній практиці, зазвичай розуміють ймовірність втрат або збитків.

Щодо кредитного ризику, у статті [11] дається таке визначення: це невизначеність, пов’язана зі здатністю компанії (або фізичної особи) обслуговувати свої борги та відповідати за взятими на себе фінансовими зобов’язаннями. При цьому заздалегідь неможливо ідентифікувати ті компанії (або окремі фізичні особи), які зможуть виконати свої фінансові зобов'язання та ті, які не зможуть цього зробити. У кращому разі банк лише зможе дати ймовірну оцінку кредитного ризику.

В результаті компанії, схильні до кредитного ризику, зазвичай платять за користування позиковими коштами за процентною ставкою, що дорівнює без ризиковій процентній ставці, помноженій на коефіцієнт, пропорційний ймовірності порушення зобов'язань по платіжках, за допомогою якого регулюється розмір відшкодування кредиторам за невизначеність, пов'язану з цими кредитними зобов'язаннями [28, с. 8].

У разі коли компанія (позичальник) нездатна виконати свої зобов'язання перед кредитором або один із контрагентів не має можливості дотримуватися умов фінансової угоди, говорять, що компанія або контрагент перебуває у стані дефолту. Кредитний ризик також включає ризик, пов'язаний з подіями, відмінними від дефолту, а саме рухом кредитного рейтингу вгору або вниз.

Отже, кредитний ризик виникає в результаті невизначеності, пов’язаної зі здатністю (або бажанням) контрагента виконувати свої контрактні зобов'язання. Цей ризик притаманний банківській діяльності при кредитних операціях. Відсутність диверсифікації кредитного ризику у банках (внаслідок концентрації у певних географічних районах та індустріальних секторах) часом призводило до

банкрутства. Крім того, при запровадженні своп та ф'ючерсних контрактів, а також внаслідок стрімкого зростання обсягів позабіржових ринків кредитний ризик став мати ключове значення при управлінні інвестиціями.

Компоненти кредитного ризику визначаються в такий спосіб (рис. 1.1).

Рис. 1.1 Компоненти кредитного ризику

Джерело: розробка автора на основі [16, с. 77]

Імовірність дефолту (ІД) може бути розглянута:

– з позиції двох подій: платоспроможність та неплатоспроможність позичальника. Імовірність дефолту в цьому випадку іноді називають чистим ризиком дефолту;

– з позиції погіршення кредитного рейтингу, що вказує на збільшення ймовірності дефолту. Імовірність дефолту в цьому випадку іноді називають ризиком міграції, а ризик дефолту є останнім станом, що «поглинає» [29, с. 1099].

Частка неповернених коштів за дефолту за кредитом (ЧНК(Д)): у разі виникнення дефолту за наявності заставного забезпечення або будь-яких гарантій втрачається не вся сума кредиту. Таким чином, приходимо до поняття так званої норми відновлення (НВ) позичальника, яка визначається як частка всіх кредитних зобов'язань позичальника і може бути покрита у разі дефолту. При цьому

$$ЧНК(Д) = 1 – НВ. \quad (1.1)$$

Розмір номінальних втрат при дефолті (РНВ(Д)): ця величина є сумою всіх кредитних зобов’язань позичальника у разі його банкрутства внаслідок реалізації деякої кредитної події (дефолту чи міграції). Очевидно, що, якщо необхідно визначити РНВ(Д), слід розглянути всю позицію, схильну до кредитного ризику:

– кредити: забезпечені (наприклад, іпотека) та незабезпечені (наприклад, кредитні картки, без заставне кредитування домогосподарств, споживче та комерційне кредитування);

– облігації: боргові цінні папери, що випускаються компанією або державою на фіксований період обігу та дають інвестору право на повернення номіналу таких цінних паперів, а також на отримання додаткового відсотка від номіналу (виплати за цим відсотком від номіналу називають купонами);

– гарантії для клієнтів;

– позабіржові похідні цінних паперів (наприклад, СВОП) несуть у собі ризик того, що з контрагентом може статися дефолт і він не зможе здійснити виплату за контрактом;

– кредитні деривативи. Позабіржові похідні цінних паперів було введено спеціально для того, щоб перерозподіляти кредитний ризик від одного контрагента до іншого; кредитні деривативи можуть набувати різноманітних форм.

Дефолт залежність та/або міграційна залежність: вимірювання такої залежності – дуже складне завдання: історичних даних небагато, але навіть у тому випадку, якби була доступна більша кількість даних, одночасні дефолти в кількох компаніях були б рідкісні. Ця область все ще потребує ретельного вивчення.

Серед усіх кредитних деривативів дефолтний своп (ДС) є найвідомішим і найбільш торговим: покупець дефолтного свопу періодично сплачує комісію (купон) в обмін на зобов'язання продавця кредитного деривативу здійснити обумовлені виплати за певним активом у разі реалізації кредитної події для цього активу. Таким чином, покупець дефолтного свопу може керувати (хеджувати) кредитним ризиком свого активу, не продаючи його; у свою чергу продавець

дефолтного свопу перебирає позабалансовий кредитний ризик у спекулятивних цілях [4, с. 7].

Щодо кошика (портфеля) кредитних деривативів, то існують боргові цінні папери, що покривають потенційний ризик дефолту кількох позичальників: портфель з k дефолтних свопів, забезпечені кредитні облігації (ОКз) та ін. Для ОКз активи з кредитним ризиком (зазвичай це облігації або кредити) об'єднуються в пул забезпечення, після чого ризик пулу забезпечення ділиться між траншами облігацій, що випускаються, з різними ступенями ризику. І тут інвестори несуть кредитний ризик заставних активів.

Структура кредитного риска показана на рис. 1.2.

Рис. 1.2 Структура кредитного ризику

Джерело: розробка автора на основі [4; 5; 7; 11]

Отже, до структури кредитного ризику входить ризик, що пов'язаний із позичальником. Кредитний ризик в банку, що пов’язаний із позичальником, є

одним з основних аспектів кредитного ризику та відображає ймовірність невиконання позичальником своїх зобов'язань щодо погашення кредиту. Цей вид кредитного ризику може бути викликаний різними факторами, включаючи наступні:

– кредитна історія: є ключовим чинником щодо кредитного ризику. Якщо позичальник має несприятливу кредитну історію, наприклад з історією прострочених платежів або дефолтів, це може свідчити про підвищений ризик невиконання зобов’язань у майбутньому;

– кредитний рейтинг: кредитний рейтинг позичальника, який виставляють кредитні рейтингові агенції, також є важливим показником кредитного ризику. Низький кредитний рейтинг може вказувати на більш високу ймовірність неплатоспроможності позичальника;

– фінансове становище: аналіз фінансового стану позичальника, включаючи його доходи, активи, зобов’язання та ліквідність, допомагає визначити його спроможність погасити кредитні зобов'язання. Якщо позичальник має недостатні доходи чи високий рівень заборгованості, це може підвищити ризик невиконання зобов'язань;

– тип та ціль кредиту: тип кредиту та його ціль також можуть впливати на кредитний ризик. Наприклад, кредити із заставою, такі як іпотеки чи авто кредити, можуть мати нижчий кредитний ризик, оскільки банк може стягнути заставу у разі невиконання зобов'язань. З іншого боку, кредити без застави, такі як споживчі кредити, можуть бути ризикованими;

– оцінка кредитоспроможності: кредитний ризик також пов’язаний з процесом оцінки кредитоспроможності позичальника із боку банку чи кредитора. Недостатня чи неправильна оцінка кредитоспроможності може призвести до надання кредиту неплатоспроможному позичальнику [6, с. 3].

Для управління кредитним ризиком, пов'язаним із позичальником, банки та кредитори використовують різні інструменти, такі як аналіз кредитної історії, оцінка кредитоспроможності, встановлення лімітів за кредитом та вимога забезпечення.

Кредитний ризик банку, також пов'язаний із способом забезпечення повернення кредиту. такий ризик характеризується тим, що він відноситься до ризику, пов’язаного з використанням певного виду забезпечення для гарантування повернення позичальником кредитних коштів. Забезпечення є активом, що надається позичальником як гарантія виконання його зобов’язань перед кредитором. Незважаючи на те, що наявність забезпечення може знизити кредитний ризик, він все одно залишається певною мірою присутнім, що обумовлено наявністю деяких факторів:

– оцінка вартості забезпечення: ризики пов’язані з оцінкою вартості наданого забезпечення. Якщо вартість забезпечення завищена або недооцінена, це може призвести до недостатнього захисту для кредитора у разі невиконання зобов'язань позичальником;

– ліквідність забезпечення: ступінь ліквідності забезпечення відноситься до здатності швидкого перетворення активу у готівку. Якщо забезпечення має низьку ліквідність, то у разі невиконання зобов’язань позичальником, його реалізація може бути складною, що підвищує кредитний ризик;

– волатильність вартості забезпечення: якщо вартість забезпечення схильна до значних коливань, це може збільшити кредитний ризик. У разі зниження вартості забезпечення до рівня, недостатнього покриття заборгованості, кредитор може втратити частину чи всі кошти, надані у кредит.

– юридичні аспекти забезпечення: кредитний ризик пов’язаний з юридичними аспектами забезпечення, адже неправильно оформлені документи про забезпечення чи наявність юридичних проблем із забезпеченням можуть ускладнити процес повернення кредиту або знизити захист кредитора [29, с. 1092].

Всі ці фактори вимагають ретельної оцінки та аналізу з боку кредитора при оцінці кредитного ризику, пов’язаного із способом забезпечення кредиту. Кредитори можуть також встановлювати ліміти за кредитом, що ґрунтуються на вартості забезпечення, та проводити регулярні оцінки забезпечення для контролю та управління кредитним ризиком.

Системний ризик також має вплив на кредитний ризик, і є ризиком, що пов’язаний із загальними факторами та подіями на рівні системи чи галузі, які можуть вплинути на фінансову стабільність та можливості позичальників повернути свої кредитні зобов'язання. Він може мати вплив на кредитний ризик у таких аспектах:

– економічні умови: системні фактори, такі як рецесія, інфляція, політична нестабільність або зміна відсоткових ставок, можуть значно впливати на фінансову стабільність позичальників та їх здатність погасити кредит. У періоди економічної нестабільності чи спаду ризик невиконання зобов'язань позичальниками може зрости;

– фінансові кризи: кризи на фінансових ринках чи банківській системі можуть мати широкий вплив на кредитний ризик. Криза може спричинити скорочення доступності кредиту, підвищення процентних ставок або негативний вплив на фінансову стабільність позичальників, що може призвести до підвищення кредитного ризику;

– ліквідність: системний ризик може позначатися на ліквідності на ринках і в позичальників. Якщо на ринку спостерігається нестача ліквідності або позичальники стикаються з проблемами доступу до кредиту або обслуговування своїх зобов'язань, це може призвести до підвищення кредитного ризику.

– між секторні зв’язки: системний ризик може бути пов'язаний із взаємозв'язками між різними секторами економіки. Наприклад, фінансові проблеми в одному секторі можуть поширитися на інші сектори та вплинути на платоспроможність позичальників із цих секторів. Це може збільшити кредитний ризик для банків та кредиторів, які працюють із такими позичальниками [16, с. 78].

Управління системним ризиком вимагає ретельного моніторингу економічних умов, фінансових ринків та регуляторних заходів, а також застосування відповідних стратегій регулювання та диверсифікації ризиків для зниження впливу системного ризику на кредитний ризик.

На кредитний ризик впливають форс-мажорні обставини. Форс-мажор (force majeure) – це юридичне поняття, що означає непереборну силу чи непередбачені

обставини, які можуть перешкоджати виконанню контракту чи зобов’язань сторін. Форс-мажорні обставини можуть містити природні катастрофи, війни, страйки, епідемії та інші аналогічні події. У контексті кредитного ризику форс-мажорні обставини можуть мати такий вплив:

– неможливість погашення кредиту: якщо позичальник стикається з форс-мажорними обставинами, які перешкоджають йому виконати свої фінансові зобов'язання, це може підвищити ризик невиконання кредиту. Наприклад, природні катастрофи можуть призвести до руйнування активів позичальника або припинення його діяльності, що ускладнює можливість погашення кредиту.

– зміна фінансового стану позичальника: форс-мажорні обставини можуть істотно вплинути на фінансове становище позичальника. Наприклад, економічна криза, викликана форс-мажорними подіями, може призвести до зниження доходів позичальника, погіршення його фінансового стану і, як наслідок, збільшення кредитного ризику.

– зміна умов забезпечення: форс-мажорні обставини можуть вплинути на вартість чи доступність забезпечення, наданого позичальником. Наприклад, природні катастрофи можуть призвести до пошкодження або втрати майна, яке виступало як забезпечення кредиту. Це може знизити рівень захисту для кредитора та збільшити кредитний ризик.

– зміна регуляторного середовища: форс-мажорні обставини можуть призвести до зміни регуляторних положень або введення тимчасових заходів щодо пом'якшення фінансових зобов'язань позичальників. Це може вплинути на умови кредиту та вплинути на кредитний ризик [16, с. 79].

Управління кредитним ризиком в умовах форс-мажорних обставин включає оцінку та моніторинг фінансового стану позичальника, регулярний аналіз забезпечення та своєчасне реагування на зміни у регуляторному середовищі.

Отже, дослідивши сутність кредитних операцій та кредитного ризику зроблено наступні висновки. Кредитний ризик банку – це ймовірність виникнення збитків або неотримання повної суми кредиту внаслідок невиконання позичальником своїх зобов'язань щодо повернення кредитних коштів та сплати

відсотків. Це ризик, пов'язаний із можливими дефолтами позичальників, невиконанням зобов'язань щодо погашення кредиту, затримкою платежів або неповним поверненням кредиту.

Кредитний ризик виникає через невизначеність та непередбачуваність фінансової поведінки позичальників, економічних умов, змін у політичній сфері або інших зовнішніх факторів, які можуть негативно вплинути на здатність позичальника повернути кредитні кошти.

Для банку кредитний ризик є потенційними збитками, які можуть знизити його прибутковість, фінансову стабільність і ліквідність. Банки управляють кредитним ризиком шляхом застосування різних методів та інструментів, таких як аналіз кредитоспроможності позичальників, оцінка забезпечення, встановлення лімітів за кредитом, диверсифікація кредитного портфеля та використання страхування кредитного ризику.

Мета управління кредитним ризиком для банку полягає в мінімізації потенційних збитків та забезпеченні фінансової стійкості. Для цього банки проводять ретельну оцінку ризиків при прийнятті рішень про видачу кредитів, регулярно моніторять кредитний портфель, оцінюють фінансове становище позичальників та вживають заходів щодо раннього виявлення та управління проблемними кредитами.

Важливо, що кредитний ризик є невід’ємною частиною банківської діяльності, і банки прагнуть знайти баланс між генерацією доходів від кредитування та управління ризиками. Ефективне управління кредитним ризиком дозволяє банку забезпечити стабільність та довгострокову стійкість своєї діяльності.

1.2. Методика та інформаційне забезпечення оцінки управління кредитними операціями та кредитними ризиками

Головним завданням, яке постає перед банківською системою країни виступає мінімізація кредитного ризику. Саме тому кредитні операції являються одним із найважливіших видів банківської діяльності. В сучасних умовах ефективне управління кредитним ризиком банку викликає необхідність дослідження його інформаційної складової, оскільки збір та обробка інформації суттєво впливають на процес прийняття управлінських рішень менеджерами банку.

Інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. Інформація – це дані незалежно від форми їх представлення [6, с. 2]. Тому банк повинен мати необхідну та своєчасну інформацію відносно кредитних ризиків, які його загрожують даний момент часу. Відсутність необхідної інформації не дозволить банку сформувати достатню кількість резервів на покриття збитків, а також банк не зможе вірно оцінити платоспроможність потенційного позичальника та визначити умови кредитування. Крім того аналіз коливань від фактичних показників банківської діяльності дозволить прийняти необхідні заходи щодо виправлення ситуації. Науковці зазначають, що основними вимогами, які висуваються до інформаційного забезпечення, є повнота, достовірність та оперативність надання інформації.

Інформаційне забезпечення оцінки та управління кредитними операціями являє собою процес збору, аналізу та надання інформації, необхідної для прийняття рішень щодо видачі кредитів, оцінки кредитного ризику та управління кредитним портфелем банку. Воно відіграє важливу роль у ефективному управлінні кредитними операціями та допомагає банкам приймати поінформовані рішення на основі надійної інформації.

Визначено основні аспекти інформаційного забезпечення оцінки та управління кредитними операціями [7, с. 2]:

1) Збір та аналіз інформації про позичальників. Банкам необхідно збирати та аналізувати інформацію про потенційних позичальників, включаючи фінансовий стан, історію платежів, кредитну історію, бізнес-модель та інші відповідні дані. Це

допомагає оцінити кредитоспроможність позичальника та визначити можливий кредитний ризик.

2) Моделювання та прогнозування кредитного ризику. Банки використовують різні моделі та методи для оцінки кредитного ризику, включаючи статистичні моделі, скориговані системи та прогнозні моделі. Ці моделі засновані на аналізі історичних даних, статистичних методах та експертному досвіді. Вони допомагають банкам визначити ймовірність невиконання кредиту та оцінити потенційні збитки.

3) Моніторинг кредитного портфеля. Інформаційне забезпечення також включає системи моніторингу кредитного портфеля, які дозволяють банкам відстежувати платоспроможність позичальників, своєчасність погашення кредитів, зміни фінансового стану та інші релевантні чинники. Це допомагає банкам рано виявляти проблемні кредити та вживати заходів щодо їх управління. Можна сказати, що кредитний портфель пов’язує між собою 3 основні напрями банківської діяльності, які включають ліквідність, дохідність і ризик. [4]

4) Звітність та аналітика. Банки використовують інформаційні системи для складання звітів та аналітики, які надають важливу інформацію про кредитний портфель, структуру ризиків, концентрацію ризиків, якість активів та інші ключові показники. Це допомагає банкам оцінити ефективність своїх кредитних операцій, приймати рішення щодо покращення стратегії кредитування та управління ризиками.

5) Дотримання регулятивних вимог. Інформаційне забезпечення також пов'язане з дотриманням регулятивних вимог, включаючи звітність перед регуляторами, забезпечення конфіденційності та захисту інформації позичальників, а також дотримання вимог щодо регулювання кредитних операцій.

Загалом інформаційне забезпечення оцінки та управління кредитними операціями є ключовим фактором для прийняття поінформованих рішень, управління ризиками та забезпечення фінансової стійкості банку.

Інформаційне забезпечення оцінки кредитного ризику є процесом збору, аналізу та використання інформації для оцінки ймовірності виникнення збитків, пов’язаних з невиконанням позичальниками своїх зобов’язань за кредитом. Воно допомагає банкам та іншим кредиторам приймати поінформовані рішення при видачі кредитів, встановленні кредитних лімітів, визначенні процентних ставок та розробці стратегій управління кредитним ризиком.

Інформаційного забезпечення оцінки кредитного ризику складається з наступних заходів [3, с. 7]:

1) Збір та аналіз інформації про позичальників. Банки збирають інформацію про потенційних позичальників, включаючи фінансові звіти, бухгалтерську звітність, податкові декларації, дані про поточні зобов'язання та іншу релевантну інформацію. Це дозволяє оцінити кредитоспроможність позичальника, його платоспроможність та фінансову стабільність.

2) Кредитні звіти та кредитна історія. Банки звертаються до кредитних бюро задля отримання кредитних історій позичальників, щоб отримати інформацію про попередні кредитні зобов'язання, заборгованості, історію погашення кредитів та інші фактори, які можуть впливати на ризики пов'язані з позичальником.

3) Використання скоригованих моделей. Банки часто використовують скориговані моделі для кількісної оцінки кредитного ризику. Ці моделі ґрунтуються на статистичних методах та історичних даних, і вони допомагають банкам визначити ймовірність невиконання кредиту та встановити адекватні умови кредитування.

4) Зовнішня інформація. Банки можуть використовувати зовнішні джерела інформації, такі як бази даних про компанії, економічні показники, галузева інформація та прогнози, щоб оцінити макроекономічні ризики та їх вплив на кредитний ризик.

5) Технології аналізу даних. Застосування аналізу даних із застосування передових технологій, таких як машинне навчання та штучний інтелект, може значно покращити процес оцінки кредитного ризику. Ці технології допомагають

обробляти великі обсяги даних, виявляти приховані патенти та тренди, а також прогнозувати кредитні ризики з більшою точністю.

6) Регулятивні вимоги. Банки також повинні дотримуватись регулятивних вимог щодо інформаційного забезпечення оцінки кредитного ризику. Це включає вимоги до звітності, конфіденційності інформації та захисту даних позичальників.

Інформаційне забезпечення оцінки кредитного ризику допомагає банкам приймати обґрунтовані рішення щодо кредитування, керувати кредитним портфелем та мінімізувати потенційні збитки, пов'язані з невиконанням позичальниками своїх зобов'язань. Це є важливою частиною управління кредитним ризиком та фінансовою стійкістю банків.

Існує кілька методичних підходів до оцінки кредитного ризику банку (рис. 1.3).

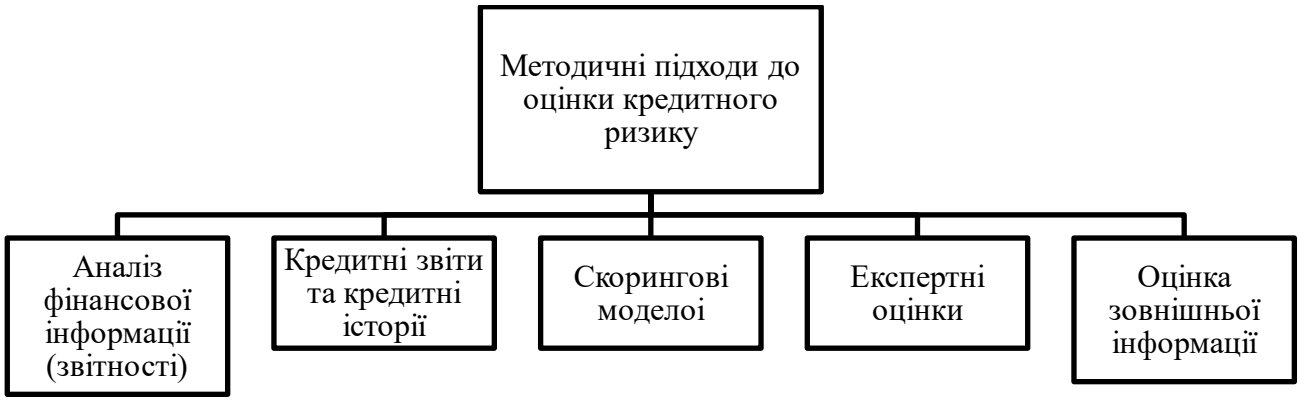

Рис. 1.3 Методичні підходи до оцінки кредитного ризику банку

Джерело: розробка автора на основі [3; 4]

Представлені на рис. 1.3 методичні підходи до оцінки кредитного ризику мають наступний зміст:

1) аналіз фінансової інформації: банк проводить аналіз фінансової інформації позичальника, як-от фінансові звіти, бухгалтерська звітність, податкові декларації та інші фінансові дані. Цей метод дозволяє оцінити фінансову стабільність, платоспроможність та кредитоспроможність позичальника.

2) кредитні звіти та кредитна історія: банк перевіряє кредитні звіти та кредитну історію позичальника, які містять інформацію про його попередні кредитні зобов'язання, заборгованості, історію погашення кредитів та інші фактори, що впливають на кредитний ризик.

3) скориговані моделі: банк може використовувати скориговані моделі, що базуються на статистичних методах та історичних даних, для кількісної оцінки кредитного ризику. Ці моделі враховують різні фактори, такі як вік, дохід, зайнятість, кредитна історія та інші, та надають позичальникам певний кредитний рейтинг або швидкий.

4) експертні оцінки: банк може покладатися на експертні оцінки своїх співробітників або сторонніх аналітиків для оцінки кредитного ризику. Це може включати кваліфіковану думку фахівців, досвідчених аналітиків чи рейтингових агенцій.

5) використання зовнішньої інформації: банк може також використовувати зовнішні джерела інформації, такі як бази даних про компанії, економічні показники, галузева інформація та прогнози, щоб оцінити макроекономічні ризики та їх вплив на кредитний ризик.

6) стрес-тестування: банк може проводити стрес-тестування, щоб оцінити, які будуть наслідки для його кредитного портфеля у разі екстремальних сценаріїв або несприятливих змін в економічному середовищі. Це допомагає визначити рівень стійкості банку до несприятливих подій та оцінити його кредитний ризик.

Залежно від специфіки банку та його стратегії, методи оцінки кредитного ризику можуть комбінуватися та доповнювати один одного для більш точної оцінки кредитного ризику позичальників та управління кредитним портфелем банку.

Проаналізовано закордонний досвід застосування різних методів до оцінки кредитного ризику банку. Так, за останні роки великі зарубіжні фінансові інститути розробили низку методів оцінки кредитного ризику портфеля, що відрізняються за методологією оцінки рівня ризику, що застосовується – колективна («зверху вниз») або індивідуальна («знизу вгору»), які набули широкого поширення та їх

використання банками в різних країнах світу. Найбільшою популярністю користуються: Credit Metrics (J. P. Morgan), Credit Risk + (Credit Suisse), Portfolio Manager (KMV) та Credit Portfolio View (McKinsey & Co., Inc.). Характеристика представлених методів показана в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика методик оцінки кредитного ризику портфеля

Характеристика	Методики			
	CreditMetrics	CreditRisk +	KMV Portfolio Manager	CreditPortfolio View
Компанія-розробник	J. P. Morgan	CreditSuisseFinancial Products	KMV Corporation	McKinsey&Co., Inc.
Підхід до моделювання	Знизу вгору	Знизу вгору	Знизу вгору	Знизу вгору
Вид кредитного ризику	Зміна ринкової вартості	Втрати при дефолті	Зміна ринкової вартості	Втрати при дефолті
Чинники кредитного ризику	Вартість активів	Ймовірність дефолту	Вартість активів	Макроекономічні фактори
Кредитна подія	Зміна кредитного рейтингу / дефолт	Дефолт	Безперервна ймовірність дефолту (EDF)	Зміна кредитного рейтингу/дефолт
Імовірність дефолту	Безумовна	Безумовна	Безумовна	Умовна
Волатильність	Постійна величина	Випадкова величина	Постійна величина	Випадкова величина
Кореляція між дефолтами	Структурна (з урахуванням акцій)	Спрощена (процес дефолту)	Структурна (з урахуванням акцій)	Факторна модель
Рівень відновлення заборгованості	Випадкова величина	Постійна величина в межах кожного діапазону	Випадкова величина	Випадкова величина
Методологія розрахунку	Імітаційне моделювання / аналітичне рішення	Аналітичне рішення	Аналітичне рішення	Імітаційне моделювання

Джерело: розробка автора на основі [18]

Проте ці методики не використовуються комерційними банками України у з наступних причин:

– методики CreditMetrics і PortfolioManager припускають як основний фактор кредитного ризику – зміна ринкової вартості активу, властива цінним паперам та іншим активам, призначеним для активної торгівлі на фондових ринках. Структура ж активів комерційних банків України сформована за рахунок кредитів, наданих юридичним та фізичним особам – резидентам УКраїни;

– методика CreditPortfolioView передбачає присвоєння кредитоодержувачу рейтингу, що також не є повсюдною практикою для комерційних України. Насамперед, внаслідок того, що НБУ регламентовані процедури оцінки рівня кредитного ризику для розрахунку показників достатності капіталу та класифікації активів, схильних до кредитного ризику, для створення спеціального резерву на випадок виникнення втрат/збитків, без присвоєння рейтингів кредитоодержувачам;

– методика CreditRisk+ заснована на визначенні ймовірності дефолту кредитоодержувача, що повсюдно не використовується комерційними банками України, через різні підходи до кредитної політики. Методика CreditRisk + передбачає проведення банком високо ризикованої кредитної політики (безумовна ймовірність дефолту), тоді як, для комерційних банків України властиве проведення консервативної кредитної політики з метою забезпечення стабільності банківської системи у розвиток економіки нашої країни та збереження коштів кредиторів і вкладників [18].

З метою дотримання банком допустимого рівня ризику можна використовувати методику агрегованої оцінки ризику кредитного портфеля. Методика агрегованої оцінки ризику кредитного портфеля передбачає використання таких показників:

– показник частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банку;

– показник частки прострочених (недоотриманих) процентних доходів на балансі в загальному обсязі нарощених процентних доходів за кредитним портфелем на балансі банку;

– показник ставлення обсягу проблемної кредитної заборгованості, відображеної на позабалансових рахунках, до розміру кредитного портфеля банку;

– показник концентрації великих ризиків у кредитному портфелі банку;

– показник частки кредитів в іноземній валюті в кредитному портфелі банку;

– показник частки пролонгованої кредитної заборгованості в кредитному портфелі банку.

До кожного показника визначається рівень ризику: низький, середній, підвищений, високий, з його фактичного значення. Значення показника і його рівня встановлюється з урахуванням обробки статистичних даних фінансової звітності протягом кількох минулих років. Крім того, для кожного показника, на основі мотивованого судження, встановлюється питома вага або значимість кожного показника серед їх загальної кількості.

З метою покращення якості оцінки кредитоспроможності потенційного кредитоотримувача, можливим є застосування моделей оцінки Альтмана та Таффлера. Існує безліч моделей оцінки кредитних ризиків організацій. Якими конкретно користується кожен банк із точністю невідомо. Історично однією з перших реалізацій скоригованого підходу є Z-модель Альтмана, опублікована в 1968 р. Існує два види цієї моделі: двофакторна та п’яти факторна.

Для аналізу кредитного ризику можна скористатись двофакторною моделлю. Це одна з найпростіших і найзначніших методик прогнозування ймовірності банкрутства, при використанні якої необхідно розрахувати вплив лише двох показників: коефіцієнта поточної ліквідності та питомої ваги позикових коштів у пасивах. Формула моделі Альтмана набуває наступного вигляду [16, с. 81]:

$$Z = -0,3877 - 1,0736 * Кп.л. + 0,0579* (ПК/П), \quad (1.2)$$

де Кп.л. – коефіцієнт поточної ліквідності;

ПК – позиковий капітал;

П – пасиви.

Альтернативним скоригованим підходом є модель банкрутства Таффлера, опублікована 1977 р. Річард Таффлер розробив лінійну регресійну модель із чотирма фінансовими коефіцієнтами з метою оцінки фінансової стійкості компаній. Модель Таффлера має такий вигляд:

$$T = 0{,}53\ X1 + 0{,}13\ X2 + 0{,}18\ X3 + 0{,}16\ X4, \quad (1.3)$$

де X1 – відношення прибутку від продажів до короткострокових зобов'язань;

X2 – відношення оборотних активів до зобов'язань;

X3 – відношення довгострокових зобов'язань до загальної суми активів;

X4 – відношення виручки від продажу до сумарних активів [16, с. 82].

Якість кредитного портфеля комерційного банку відображає відповідність структури його кредитних вкладень базовим принципам організації кредитування з метою забезпечення повернення, тривалості та платності наданих у тимчасове користування грошових коштів. Ці параметри загалом характеризують ступінь кредитного ризику та прибутковість позикових операцій банку, що є стратегічними цілями його кредитної політики. Отже, якість кредитного портфеля банку означає формування такої його структури, яка б забезпечувала належний рівень його ліквідності та максимальний рівень дохідності банківської установи при мінімальному рівні кредитного ризику. Взагалі, якість сформованого банком кредитного портфеля можуть відображати показники, що характеризують його прибутковість і надійність.

Насамперед, слід зазначити необхідність використання певного інтегрального показника, який давав би уявлення про дохідність кредитного портфеля з погляду ефективності кредитної діяльності банку. Цей показник повинен відображати чисту процентну маржу з урахуванням кредитного ризику. Він розраховується як співвідношення чистого відсоткового доходу, скоригованого на величину витрат за кредитами, до величини кредитного портфеля банківської установи:

$$К_{чм} = \frac{ПД - ПВ - В}{КВ}, \quad (1.4)$$

де КЧМ – коефіцієнт чистої відсоткової маржі;

ПД – величина процентних доходів, отриманих за кредитними операціями;

ПВ – сукупні відсоткові витрати, здійснені банком за залученими ресурсами;

В – втрати за кредитами;

КВ – величина кредитних вкладень, тобто загальна сума заборгованості за всіма наданими банком позиками [30, с. 7].

Цей показник може використовуватися з метою оцінки результативності управління кредитним портфелем комерційного банку щодо мінімізації кредитного ризику, враховуючи зумовлені їм втрати. Крім того, коефіцієнт чистої відсоткової маржі характеризує рентабельність кредитних операцій банку з урахуванням витрат за формування ресурсів. Щодо втрат за кредитами, то їх величина може бути охарактеризована низкою інших показників, що відображають списання з балансу банку безнадійних кредитів, а також витрати, пов'язані з наявністю в кредитному портфелі позик, які не дають доходу. Для такої оцінки якості кредитного портфеля можна використовувати інші показники.

Йдеться насамперед про коефіцієнт, що відображає частку позик, які не приносять доходу у загальному кредитному портфелі:

$$К_{нп} = \frac{К_{нд}}{КВ}, \quad (1.5)$$

де $К_{НП}$ – коефіцієнт недохідних позик;

$К_{НД}$ – величина наданих банком кредитів, які приносять дохід;

КВ – величина кредитних вкладень.

Цей показник відображає як ефективність власне кредитної політики та дієвість системи заходів банку з управління кредитним ризиком, а й ефективність

відсоткової політики, здатної забезпечити прийнятний рівень прибутковості за всіма видами кредитних вкладень, здійснюваних комерційним банком. Крім того, для такої оцінки можуть використовуватись коефіцієнти, що характеризують рівень погашення наданих банком кредитів. Зокрема, йдеться про коефіцієнт несвоєчасного погашення виданих кредитів, який розраховують як:

$$К_{нп} = \frac{П_{пс}}{КВ}, \quad (1.6)$$

де $К_{НП}$ – коефіцієнт невчасного погашення виданих кредитів;

$П_{ПС}$ – сукупність наданих банком позик, погашення яких упродовж аналізованого періоду супроводжувалося порушенням термінів, встановлених у кредитному договорі;

КВ – величина кредитних вкладень банку, тобто загальний обсяг його кредитного портфеля.

Цей коефіцієнт характеризує якісний результат кредитних операцій комерційного банку за аналізований період, вказуючи, які проблеми мав би банк із погашенням позик та тенденції щодо виконання клієнтами своїх зобов'язань щодо повернення кредитів [30, с. 8].

Для оцінки надійності сформованого банком кредитного портфеля можна використовувати показники, що характеризують достатність резервів покриття збитків від кредитного ризику. Зокрема, йдеться про коефіцієнт, який відображає співвідношення сформованих банком резервів та величини кредитного портфеля:

$$К_{кр} = \frac{Р_{к}}{КВ}, \quad (1.7)$$

де $К_{КР}$ – коефіцієнт захищеності від кредитного ризику;

$Р_К$ – величина сформованих резервів на покриття витрат за кредитними операціями;

КВ – загальний обсяг кредитних вкладень банку.

Цей показник характеризує рівень захищеності банку від кредитного ризику, надаючи можливість оцінити ефективність кредитної політики з погляду сформованих резервів, які можуть бути спрямовані на покриття можливих збитків за кредитними операціями банку, а отже, вказують на надійність його кредитного портфеля взагалі.

Також величина сформованих банком резервів може порівнюватися через систему коефіцієнтів з тими чи іншими групами проблемних кредитів, зокрема тих, що не приносять дохід, прострочених або сумнівних щодо погашення.

Крім того, може бути розрахований коефіцієнт повноти формування резерву як співвідношення фактично створеного банком резерву на покриття збитків за кредитними операціями до розрахункової суми резерву, виходячи із величини кредитного ризику.

Для оцінки якості кредитів, що утворюють кредитний портфель комерційного банку, можуть, крім розглянутих вище, використовуватись й інші показники, що відображають спрямованість кредитної політики банківської установи. Зокрема, серед них можна відзначити такі: обсяг і динаміка проблемних кредитів (прострочених і сумнівних щодо погашення); величина та структура позик, за якими не сплачують відсотки; обсяг кредитних угод, укладених із інсайдерами; величина великих кредитів (обсяг яких перевищує 5% капіталу банку); темпи зростання кредитних вкладень взагалі та за групами кредитів, класифікованими залежно від їх якості; частка недоотриманих відсотків за наданими кредитами у загальному обсязі відсоткових доходів банку.

Ще одним показником, що характеризує якість кредитного портфеля з погляду його конкурентоспроможності, може бути рівень його оновлення. Під цим терміном слід розуміти зміну клієнтської бази протягом певного періоду. Зв’язок між якістю кредитного портфеля та динамікою його оновлення визначається тимчасовим лагом, протягом якого портфель позик може відновити своє початкове

звернення. Адже ступінь стійкості клієнтської бази безпосередньо впливає ризикованість кредитних операцій банку, отже, і рівень їх рентабельності. Обсяг кредитного портфеля за станом ту чи іншу дату може бути різним, що з рухом кредитних зобов'язань. Причому небажана низька, так і висока швидкість оновлення. Низька швидкість може спричинити зниження прибутковості кредитного портфеля, а висока може свідчити про прийняття недостатньо зважених чи необґрунтованих рішень щодо надання позик, що підвищує ризикованість кредитних операцій, зменшує ймовірність отримання прибутку та повернення активів. Нульовий рівень оновлення свідчить про повну закритість кредитного портфеля, що загрожує втратою конкурентоспроможності банку. У стратегічному плані це припинення розвитку банку. У той же час надто високий рівень оновлення свідчить про нестабільну структуру кредитного портфеля і високу ймовірність зростання рівня кредитного ризику [16, с. 124].

Загалом запропоновані вище показники мають бути зіставлені з певними критеріями, які може розробити комерційний банк на основі статистичного ряду фактичних значень кожного коефіцієнта за минулі періоди. При цьому оцінку якості кредитного портфеля банку можна зробити на підставі порівняння фактичного значення окремих показників зі світовими стандартами або стандартами самого комерційного банку, встановленими ним у кредитній політиці, а також на основі порівняння фактичних значень відповідних коефіцієнтів зі своїм значенням в інших, аналогічних за розміром, банки. На цій підставі керівництво банку приймає рішення щодо зміни структури кредитного портфеля з метою підвищення прибутковості вкладень та оптимізації ситуації з погашенням позик, що позначається на ліквідності та прибутковості банку.

Іншим важливим елементом механізму забезпечення якості кредитного портфеля банку є формування структури кредитного портфеля відповідно до розмірів груп, класифікованих за рівнем якості кредитів. Цей аспект формування кредитного портфеля передбачає, що управлінські рішення, що приймаються на основі системи показників якості кредитного портфеля, спрямовують на зміну або коригування кредитної політики в плані переорієнтування її пріоритетів між

різними класифікаційними групами, за якими диверсифіковані кредитні вкладення, тобто стосуються кредитного портфеля банку взагалі. Види класифікаційних груп кредитного портфеля можуть бути обрані відповідно до одного або кількох ключових критеріїв, за якими визначають фактичну та цільову структуру кредитних вкладень. Такими критеріями можуть бути, зокрема, такі: рівень ризику наданих кредитів (стандартні, під контролем, субстандартні, сумнівні, безнадійні); галузевий ознака власності різних груп позичальників у сфері їхньої професійної діяльності; види наданих кредитів залежно від кредитування поточної чи інвестиційної діяльності; строки здійснення кредитних операцій, що різняться наданням коштів у тимчасове користування строком від кількох місяців до кількох років; види валют, у яких здійснюють кредитні вкладення банку; масштаби здійснення кредитних операцій залежно від суми наданих позик.

Кількісний аналіз структури кредитного портфеля банку за вказаними критеріями передбачає вивчення динаміки за ряд періодів (зазвичай за кілька років або на квартальні дати звітного року), складу та структури загального обсягу кредитних вкладень банку. Метою структурного аналізу є виявлення рівня концентрації кредитних операцій у тій чи іншій класифікаційної групі, частки великих позик у яких, отже й ступеня кредитного ризику, який відчуває комерційний банк у процесі формування кредитного портфеля. Відповідно, можуть коригуватися відносини банку з кожним позичальником або лише окремими групами позичальників, діяльність яких щодо використання вже наданих їм позик та заявки на отримання нових кредитів не відповідають загальній стратегії банку щодо підтримки прибутковості кредитного портфеля та забезпечення прийнятного рівня ліквідності вкладень [16, с. 126].

Результати оцінки кредитних операцій та кредитного ризику можуть дати банку підстави для перегляду кредитної політики та коригування структури кредитного портфеля відносно розроблення умов для надання нових позик, встановлення обмежень на позики з урахуванням стану галузі, особливостей регіону та типу позичальника або певних обсягів кредиту одному позичальнику, збільшення резервів для покриття кредитних ризиків, розроблення процедури

списання непогашених кредитів, розроблення технології погашення проблемних позик, перегляд політики забезпечення повернення кредитів у частині використання застави, гарантії, поруки, страхування, оптимізації порядку прийняття рішень про видачу кредитів та інші заходи.

1.3. Фінансово-економічний паспорт АТ «Таскомбанк»

АТ «Таскомбанк» – український банк з головним офісом у Києві. Один з найперших комерційних банків в Україні, заснований у 1989 році. Станом на 2022 рік має 108 відділень у всіх регіонах України. За розмірами чистих активів входить до двадцятки найбільших банків України. Географія покриття господарської діяльності АТ «Таскомбанк» є вся Україна. Загальна інформація про банк представлена в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Загальна інформація про АТ «Таскомбанк»

Повне найменування юридичної особи	Акціонерне товариство «Таскомбанк»
Скорочена назва	АТ «Таскомбанк»
Код ЄДРПОУ	09806443
Організаційно-правова форма	Акціонерне товариство
Форма власності	Недержавна власність
Вид діяльності	64.19. Інші види грошового посередництва
Статутний капітал	1 960 100 170 грн.

Джерело: розробка автора на основі [9]

АТ «Таскомбанк» надає широкий спектр банківських послуг та продуктів. Це включає вклади, кредити для фізичних та юридичних осіб, обслуговування пластикових карток, грошові перекази, обмін валюти та інші банківські операції.

Банк має філії та офіси по всій Україні, обслуговуючи клієнтів як у великих містах, так і регіонах.

АТ «Таскомбанк» обслуговує як фізичних, і юридичних. Банк пропонує різні умови та продукти для різних сегментів клієнтів.

Діяльність АТ «Таскомбанк» підпорядковується законодавству України та нормам регулювання, встановленим НБУ. Банк також може піддаватися регулярним аудитам та перевіркам з боку регулятора.

Структура корпоративного управління показана на рис. 1.4.

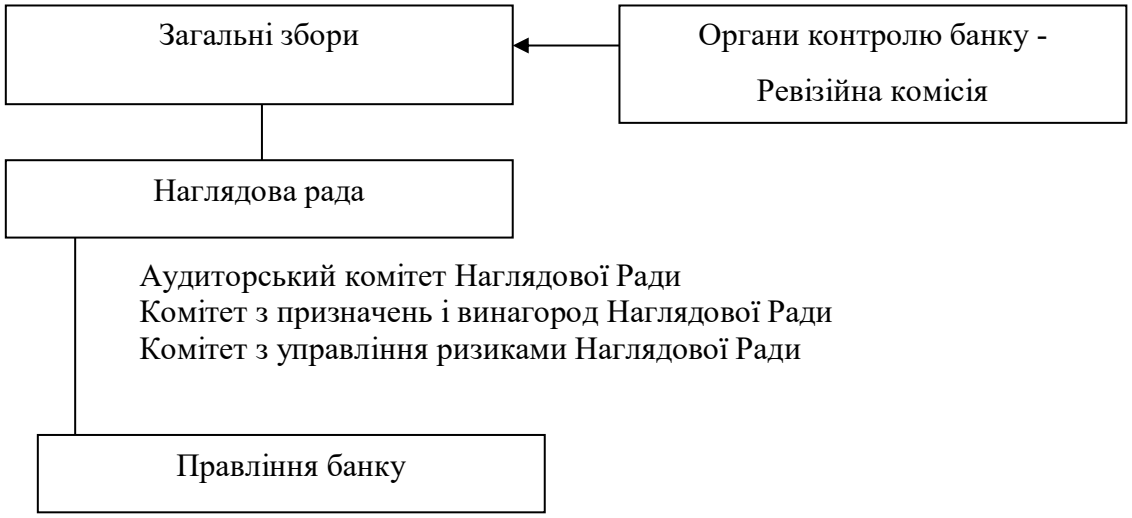

КУАП
Тарифний комітет
Кредитна Рада Банку
Кредитний комітет Банку
Малий кредитний комітет Банку першого рівня
Малий кредитний комітет Банку другого рівня
Комітет з фінансового моніторингу
Бізнес-комітет
Комісія з попередження порушень в діяльності АТ «ТАСКОМБАНК»
Комітет з управління операційними ризиками
Комітет з управління непрацюючими активами

Рис. 1.4 Структура корпоративного управління АТ «Таскомбанк»

Джерело: розробка автора на основі [19]

Загальні збори акціонерів АТ «Таскомбанк» є вищим органом управління Банку і мають право приймати рішення з питань, що відносяться до виключної компетенції Загальних зборів акціонерів згідно чинного законодавства та Статуту

Банку, а також будь-яких інших питань, які не відносяться до виключної компетенції Наглядової Ради Банку.

Ревізійна комісія банку – це незалежний орган, відповідальний за здійснення аудиту та ревізії фінансової діяльності банку. Завдання ревізійної комісії полягає у проведенні незалежної оцінки та перевірці фінансових звітів та операцій банку з метою забезпечення їх достовірності, відповідності законодавству, нормам регулювання та внутрішнім процедурам. Ревізійна комісія є незалежною від керуючого складу банку. Її члени не повинні мати інтересів, які можуть вплинути на об'єктивність та неупередженість їхньої роботи. Це допомагає забезпечити об'єктивнішу оцінку фінансової діяльності банку.

Ревізійна комісія здійснює аудит та ревізію фінансових звітів банку. Це включає перевірку бухгалтерської звітності, фінансових операцій, систем контролю та управління ризиками. Комісія також може оцінювати відповідність банку законодавству та регулятивним вимогам. Ревізійна комісія готує звіти про свої результати та рекомендації. Ці звіти надаються керувальному складу банку, наглядовій раді та іншим заінтересованим сторонам. Вони можуть містити інформацію про виявлені проблеми, ризики, недоліки та пропозиції щодо їх усунення. Ревізійна комісія може співпрацювати із зовнішніми аудиторами, які проводять незалежну перевірку банку. Взаємодія із зовнішніми аудиторами допомагає забезпечити більш глибокий та об'єктивний аналіз фінансової діяльності банку [19]

Отже, ревізійна комісія банку відіграє важливу роль у забезпеченні належного фінансового управління, прозорості та відповідності законодавству та нормам регулювання. Її робота сприяє покращенню управління ризиками, запобіганню шахрайству та підтримці довіри з боку клієнтів та стейкхолдерів банку.

Наглядова Рада Банку є органом управління Банку, який представляє інтереси акціонерів у період між проведенням Загальних зборів акціонерів і в межах компетенції, визначеної Статутом Банку, а також контролює і регулює діяльність Правління Банку. Наглядова рада банку – це орган управління, який

здійснює контроль та нагляд за діяльністю банку. Він відіграє важливу роль у прийнятті стратегічних рішень та забезпечення ефективного управління банком.

Наглядова рада складається із незалежних членів, які не є співробітниками банку. Члени наглядової ради можуть бути досвідченими професіоналами з експертизою в галузі фінансів, банківської справи, управління чи інших суміжних сфер. Вони вибираються на основі своїх знань, досвіду та кваліфікації. Наглядова рада виконує низку важливих функцій. Вона визначає загальну стратегію та цілі банку, приймає рішення з питань, що стосуються фінансової стійкості, ризиків та контролю, призначає та оцінює роботу виконавчого керівництва, стежить за відповідністю діяльності банку законодавству та регулятивним вимогам. Наглядова рада діє незалежно від впливу сторонніх інтересів та мати неупереджений погляд на діяльність банку. Це допомагає забезпечити більш об'єктивне прийняття рішень та захист інтересів усіх зацікавлених сторін, включаючи акціонерів, власників депозитів та клієнтів банку. Наглядова рада банку відіграє важливу роль у забезпеченні належного управління, прозорості та відповідальності у діяльності банку. Її завдання – захищати інтереси банку та його зацікавлених сторін, підтримувати стабільність та ефективність роботи банку.

Правління банку є вищим органом управління, відповідальний за прийняття стратегічних рішень та керівництво спільною діяльністю банку. Роль правління полягає у встановленні цілей та напрямів розвитку банку, прийнятті рішень з важливих питань та забезпеченні ефективного функціонування банку відповідно до законодавства та регулятивних вимог. Правління банку визначає стратегічний напрямок розвитку банку та встановлює цілі, яких банк прагне досягти. Це включає визначення основних ринкових сегментів, продуктових стратегій, пріоритетів зростання та диверсифікації. Правління банку відповідає за фінансове управління, включаючи встановлення та контроль фінансових показників та бюджетів, управління активами та пасивами, оцінку ризиків та встановлення відповідних стратегій щодо їх зниження.

Правління банку визначає та контролює ризики, пов'язані з діяльністю банку, включаючи кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик та інші види

ризиків. Воно розробляє та впроваджує політики та процедури управління ризиками, а також призначає відповідальних осіб за їх виконання.

Правління банку має дотримуватися законодавства і регулятивні вимоги, які у банківської галузі. Воно стежить за відповідністю банківської діяльності нормам і правилам, які встановлюються регуляторами, та вживає заходів для виправлення виявлених порушень.

Правління банку призначає та контролює виконавче керівництво банку, включаючи генерального директора та інших ключових керівників. Воно також встановлює системи оцінки та стимулювання персоналу, а також забезпечує розвиток та навчання співробітників.

Правління банку відповідає за підготовку фінансової звітності та інших звітів, які мають бути подані акціонерам, наглядовій раді, регуляторам та іншим заінтересованим сторонам. Воно також забезпечує своєчасне та достовірне інформування про діяльність банку.

Правління банку виконує свої функції на користь акціонерів, клієнтів, співробітників та інших зацікавлених сторін банку, а також відповідно до принципів ефективного управління та відповідних нормативних вимог.

В табл. 1.4 представлено основні показники господарської діяльності АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., які розраховано за даними звітності (Додаток А).

Таблиця 1.4

Основні показники діяльності АТ «Таскомбанк» за 2020-2022 рр., млн. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2022 від 2020

				Абс.	Темп приросту, %
Активи	1886,4	2415,5	3237,3	1350,9	71,61
Середні активи	2386,4	2150,95	2826,4	440	18,44
Кредити та аванси клієнтам	12560	15534	13484	924	7,36
Капітал (власний)	2997,4	3124,3	3234,3	236,9	7,90
Кошти юр. та фіз. осіб	17139,6	22818,3	24872,3	7732,7	45,12
Чистий прибуток	381,112	456,062	30,95	-350,16	-91,88
Валовий чистий дохід	1723,9	2214,5	2620,74	896,84	52,02
Чиста процентна маржа	0,58	0,84	0,79	0,21	36,13
Валовий чистий дохід до середніх активів	0,72	1,03	0,93	0,20	28,36
Рентабельності активів (ROA), %	15,97	21,20	1,10	-14,88	x

Джерело: розраховано за даними Додатку А

Активи АТ «Таскомбанк» зросли на 1350,9 млн. грн. або на 71,61%. Це відбулось за рахунок збільшення грошових коштів, інвестицій в цінні папери. Отже, активи банку зростають за аналізований період, що для наочності показано на рис. 1.5.

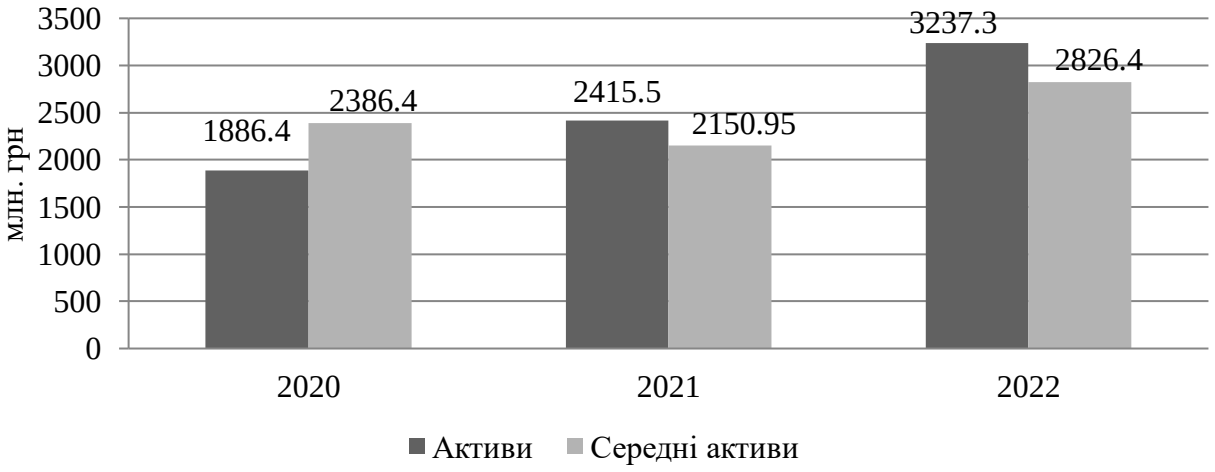

Рис. 1.5 Динаміка активів АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено за даними Додатку А

Зростання активів банку відбулось за рахунок таких статей, як грошові кошти, надані кредити банкам та клієнтам, інвестицій в цінні папери.

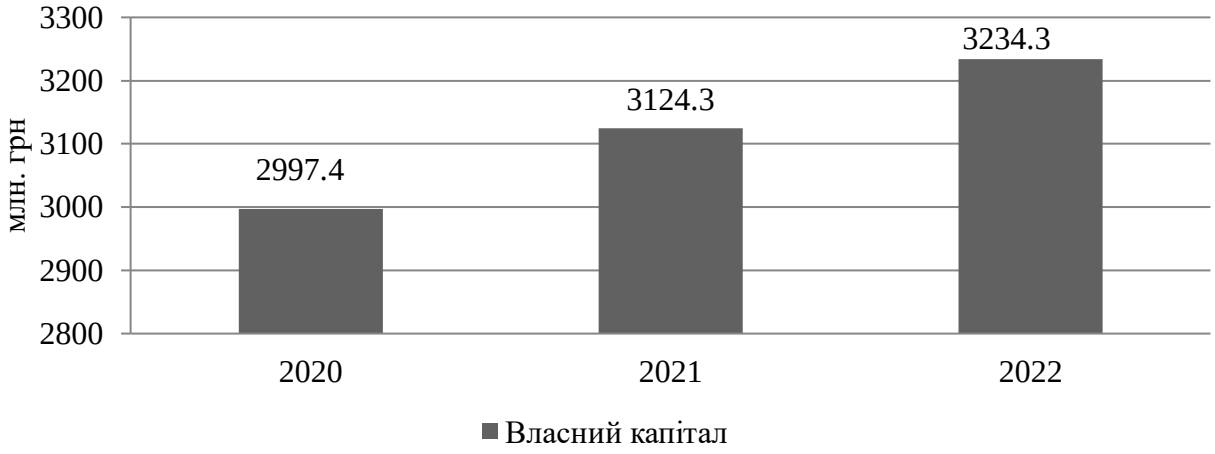

Рис. 1.6 Динаміка власного капіталу АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено за даними Додатку А

Капітал АТ «Таскомбанк» зростає на 236,9 млн. грн. або на 7,9% порівняно до величини 2020 року, що обумовлено зростанням резервного капіталу та нерозподіленого прибутку.

Кредити та аванси зросли на 924 млн. грн. або на 7,36%, що свідчить про зростання кредитного портфелю банку у 2022 році. Кошти юридичних осіб та фізичних осіб показують стійкий тренд зростання; щорічно їх зростання збільшується. У 2022 році залучені кошти від клієнтів банку склали 24872,3 млн. грн., що на 7732,7 млн. грн. більше, ніж у 2020 році, що є свідченням зростання довіри клієнтів до банку. На рис. 1.7 показано динаміку цих показників.

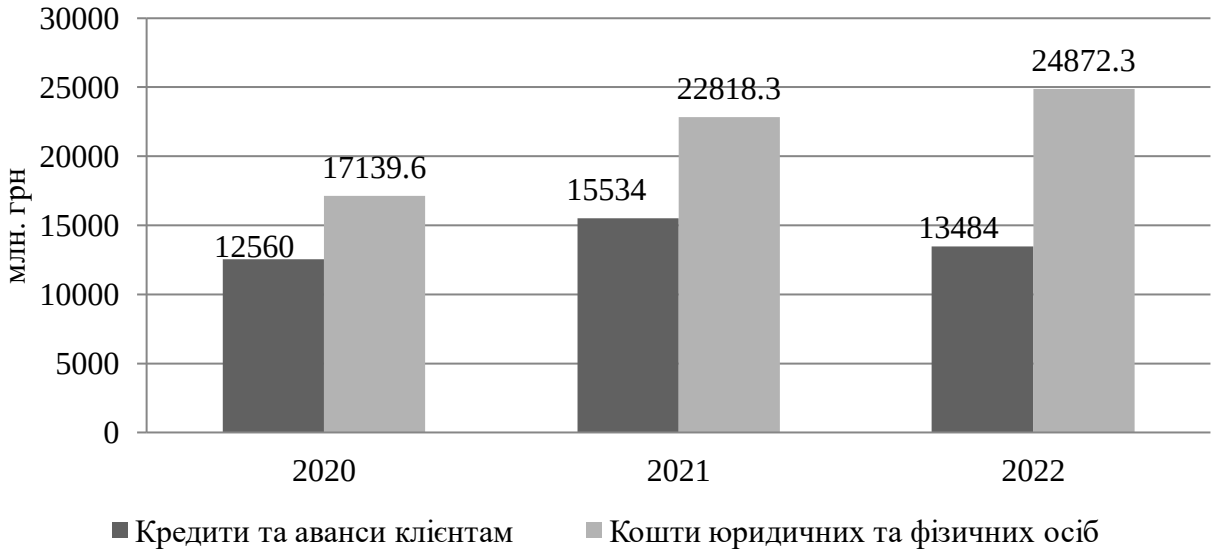

Рис. 1.7 Динаміка наданих кредитів та авансів клієнта та залучених коштів клієнтів АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено за даними Додатку А

На рис. 1.7 показано, що залучені кошти юридичних та фізичних осіб значно перевищують обсяги наданих кредитів, що свідчить про значну переліквідність: обсяги залучення депозитів вищі, ніж обсяги надання кредитів, що дозволяє банку збільшити власну ресурсну базу.

Чистий прибуток та валовий чистий дохід банку у 2019-2021 рр. неухильно зростаю, що показано на рис. 1.8.

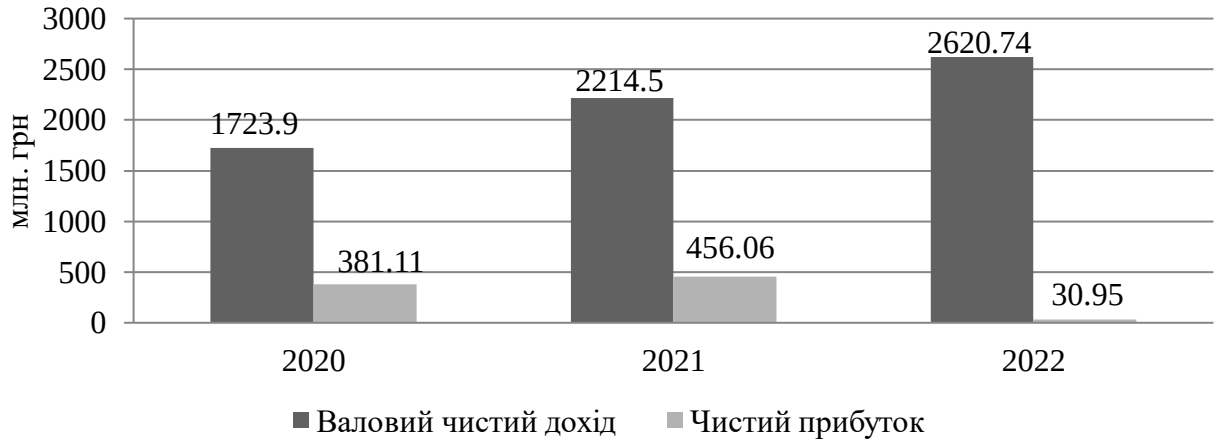

Рис. 1.8 Динаміка чистого прибутку та валового чистого доходу АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено за даними Додатку А

Отже, за підсумками роботи АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр. встановлено, що зростає валовий дохід. Чистий прибуток має низхідний тренд за рахунок зростання значного зростання збитку від збільшення резерву під очікувані кредитні збитки. Проте рівень прибутковості банку є стабільним (рис. 1.9) за винятком рентабельності активів, яка знизилась на 14,88 відсотковий пунктів (рис. 1.10).

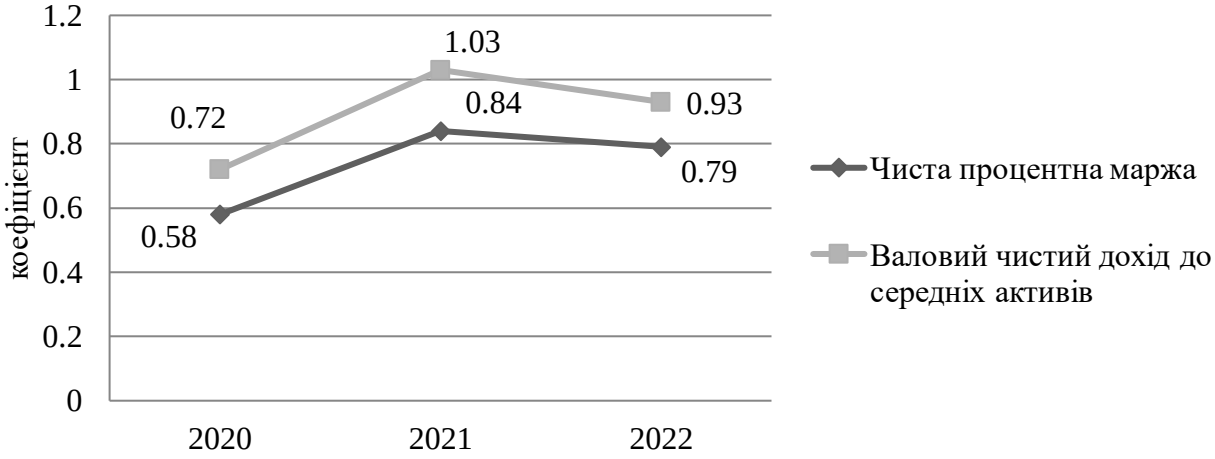

Рис. 1.9 Динаміка показників прибутковості АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., коефіцієнт

Джерело: складено за даними Додатку А

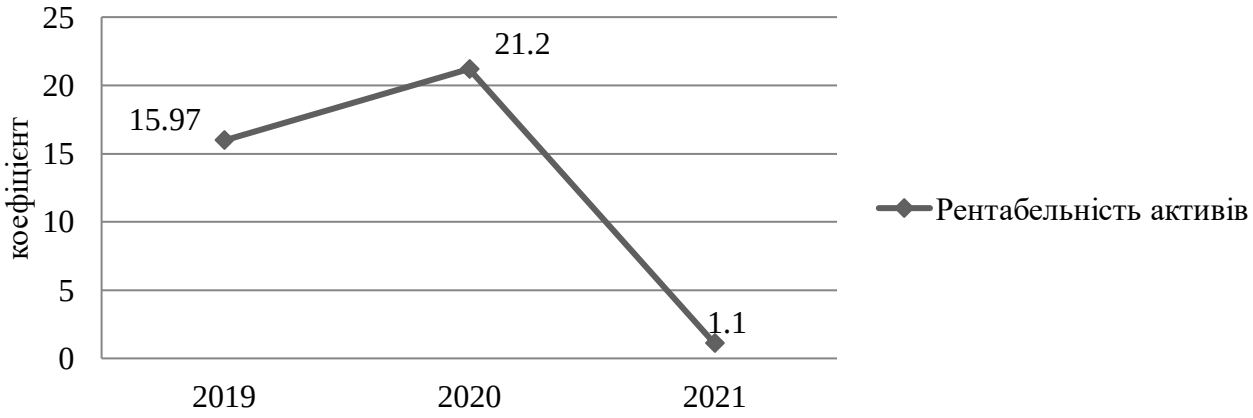

Рис. 1.10 Динаміка рентабельності активів АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., %

Джерело: складено за даними Додатку А

Показник рентабельності активі знизився у 2022 році. Зниження рентабельності активів банку свідчить у тому, що банк не отримує достатній прибуток від своїх активів проти витрат на їх обслуговування і ризики, пов'язані із ними. Це може бути викликано кількома факторами:

1) Погіршення фінансових результатів. Якщо доходи від активів банку знижуються або залишаються стабільними, а витрати на обслуговування активів зростають, рентабельність активів знижуватиметься. Це може бути викликано,

наприклад, зменшенням відсоткових доходів від кредитів чи інвестицій, підвищенням операційних витрат або збільшенням позичкових збитків.

2) Високі кредитні ризики. У 2022 р. із роз початком повномасштабного вторгнення банківська система зіткнулась зі збільшенням не платежів за кредитами, що вплинуло на погіршення якості кредитного портфеля, це також стосується АТ «Таскомбанк» і призвело до зниження рентабельності активів. Втрати, пов'язані з неплатежами та резервуванням позичок, можуть чинити тиск на прибутковість активів.

3) Низькі відсоткові ставки. У періоди низьких процентних ставок банк зіштовхнувся зі зменшенням доходності від своїх активів, особливо якщо відсоткові ставки на кредити та інвестиції знижуються швидше, ніж ставки, якими банк отримує фінансування. Це вплинуло на зменшення загальної рентабельності активів банку.

Зниження рентабельності активів банку може вказувати на фінансові проблеми, недостатнє управління ризиками, неефективне використання активів або зміни у макроекономічному середовищі. Для вирішення цієї проблеми банк може вжити заходів, таких як покращення кредитного управління, зниження операційних витрат, диверсифікація доходів або перегляд бізнес-стратегії.

Отже, фінансові показники банку зростають, а рівень прибутковості залишається усталеним, проте рентабельність активів знижується протягом у 2022 році. Не значне скорочення рентабельності активів банку є свідченням зниження ефективності роботи керівництва банку.

Таким чином, проведений аналіз показників дозволяє зробити висновок, що високі показники динаміки для АТ «Таскомбанк» були забезпечені здебільшого за рахунок збільшення коштів юридичних та фізичних осіб. Найбільш високі темпи зростання основних показників розвитку АТ «Таскомбанк» відмічено за підсумками 2021 року. У цей період в порівнянні з 2020 роком активи переважно зросли за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів, заборгованості інших банків та кредитів, наданих клієнтам.

Як відомо, кожен ліцензійний банк має дотримуватись економічні нормативи, встановлені регулятором. Економічні нормативи НБУ включають:

1) Вимоги до капіталу: НБУ встановлює нормативи щодо мінімального рівня капіталу, який має бути у банків для забезпечення їх фінансової стійкості. Це може включати встановлення мінімальних вимог до власного капіталу, загального регулятивного капіталу та співвідношення капіталу до ризиків.

2) Вимоги до ліквідності: нормативи включають вимоги щодо забезпечення достатнього рівня ліквідності у банків. Це включає встановлення лімітів на частку ліквідних активів у загальному активному портфелі банку та вимоги щодо обов'язкових резервів.

3) Кредитні обмеження: НБУ встановлює нормативи та обмеження на кредитування, щоб контролювати ризики та запобігати надмірному наданню кредитів. Це може включати встановлення обмежень на частку кредитів щодо капіталу банку, встановлення кредитних лімітів для окремих позичальників або секторів економіки та вимоги щодо кредитного резервування.

4) Нормативи резервування: НБУ встановлює нормативи та вимоги щодо резервування позик та інших активів. Це може включає встановлення мінімального рівня резервування для певних типів активів та регулятивних вимог щодо їх класифікації та оцінки.

Далі проаналізовано економічні нормативи діяльності банку АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр. (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Економічні нормативи АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр.

Найменування	Ум. позн.	Нормативне значення	2020	2021	2022	Відхилення (2022 від 2020)
Норматив мін. розміру регулюючого. капіталу	Н1	> 200 млн. грн.	2560,3	2814,6	2881,2	320,9
Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	Н2	> 10%	18,07	13,64	16,48	-1,59

Норматив достатності основного капіталу	Н3	> 7	12,69	10,02	13,11	0,42
Норматив короткострокової ліквідності	Н6	> 60%	75,56	74,89	—	—
Норматив макс.розміру кредитного ризику на одного контрагента	Н7	не більше 25 %	15,87	13,49	15,85	-0,02
Норматив великих кредитних ризиків	Н8	(не більше 8-кратного розміру регул. кап.)	176,39	167,83	191,46	15,07
Норматив макс.розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	Н9	(не більше 25 %)	14,3	15,52	2,94	-11,36

Джерело: складено за даними [17]

З метою відповідності власної капітальної бази досліджуваного банку станом на кінець 2020-2022 рр. проаналізовано нормативи власного капіталу у відповідності рівням економічним нормативам НБУ. У досліджуваного банку АТ «Таскомбанк» норматив регулятивного капіталу (Н1) щорічно зростає і складає 2881,2 млн. грн. на кінець 2022 року, що на 320,9 млн. грн. більше за величину на 31.12.2020 року. Тобто, власні ресурсі банку значно перевищують встановлений НБУ нормативний розмір, тому можна зробити такий висновок, що норматив Н1 АТ «Таскомбанк» повністю відповідає нормативам НБУ.

Нормативне значення показника Н2 повинно бути не менше 10 відсотків. У АТ «Таскомбанк» норматив Н2 на 31.12.2022 складає 16,48%, що на 1,59% менше за величину на 31.12.2020 року.

Нормативне значення показника Н3 повинно бути не менше 7 відсотків. У АТ «Таскомбанк» норматив Н3 на 31.12.2022 складає 13,11%, що на 0,42% більше за величину на 31.12.2020 року.

Отже, нормативи достатності капітул (Н1, Н2, Н3) відповідають нормативам НБУ та свідчить про достатність власної ресурсної бази досліджуваної банківської установи.

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) має перевищувати 60 відсотків. АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр. показники цього нормативу дещо перевищують

рекомендоване значення. У зв'язку із цим слід звернути увагу на те, що перевищення фактичних даних над нормативними говорить про надлишок ліквідності та відсутність ефективного менеджменту активів та пасивів банку. У випадках, коли банки відчувають надлишок ліквідності, менеджментом банку, як правило, проводяться досить ризикові кредитні вкладення.

Надлишкова ліквідність у банківському секторі може з'являтися у разі відсутності розвиненого фінансового ринку в державі або макроекономічної нестабільності, тоді накопичені заощадження не трансформуються в інвестиції, а власники вільних фінансових ресурсів, прагнучи отримати «швидкі» прибутки та не втратити свої гроші, розміщують їх у короткострокові банківські вклади, які вони готові вилучити при перших ознаках погіршення економічної ситуації. Іще однією з причин надлишку банківської ліквідності є некоректно визначені орієнтири грошово-кредитної політики центрального банку, коли «політика дешевих грошей» призводить до невиправданого розширення кредитування. У такому випадку банки пом'якшують вимоги до позичальників, приймаючи на себе більший ризик неповернення коштів, який зрештою буде реалізований.

Далі проаналізовано нормативи кредитного ризику. До них належать норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), норматив великих кредитних ризиків (Н8) та норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9).

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) встановлюється з метою обмеження кредитного ризику і за цим показником АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр. показує відповідність вимогам регулятора. Норматив Н7 перебуває в межах нормативного значення, та не перевищує 25%. Така ситуація, насамперед, пов'язана із кризою у фінансовому секторі. Збільшення кількості простроченої та сумнівної заборгованості клієнтів перед банками призвело до зростання рівня кредитного ризику у середньому на одного контрагента.

Аналізуючи норматив «великих» кредитних ризиків (Н8) можна зробити висновок, що АТ «Таскомбанк» має надійний рівень кредитного ризику за окремим контрагентом, або групою пов’язаних контрагентів.

Аналізуючи норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов’язаними з банком особами, тобто ризику кредитів, гарантій та поручительства, наданих одному інсайдеру (Н9), помітно, що цей показник за аналізований період не перевищує нормативне значення. Отже ризик у цей період є не зависоким. Показник знижується до 2,94% у 2022 році. Це означає, що АТ «Таскомбанк» не має великих ризиків, що виникають під час здійснення операцій з інсайдерами, і ці операції не призводять до прямого та непрямого впливу на діяльність банку. Дані свідчать, що цей вид ризику практично не загрожує банку.

Таким чином, встановлено, що досліджуваний банк АТ «Таскомбанк» має задовільний фінансовий стан, дотримується нормативів ліквідності та капіталу, питома вага власного капіталу збільшується у активах банку, що забезпечено якісним контролем та менеджментом з боку банківського управління.

Висновки до І розділу

За проведеним дослідженням зроблено основні висновки. Встановлено, що кредитний ризик банку є можливістю виникнення збитків через невиконання позичальником своїх зобов’язань щодо кредитних операцій. Кредитний ризик є невід'ємною частиною банківської діяльності, оскільки банки видають кредити для одержання доходів, але при цьому існує ймовірність, що позичальник може не повернути кредитні кошти.

Визначено, що управління кредитним ризиком є процесом визначення, виміру, контролю та управління ризиками, пов'язаними з кредитними операціями банку. Мета управління кредитним ризиком полягає у мінімізації втрат, пов'язаних з неплатоспроможністю позичальників, та забезпечення фінансової стійкості банку. Для цього банками проводиться ретельна оцінка ризиків при прийнятті рішень про видачу кредитів, регулярно моніторятиться кредитний портфель,

оцінюється фінансове становище позичальників та вживаються заходи щодо раннього виявлення та управління проблемними кредитами.

Для ефективного управління кредитним ризиком банк застосовує такі підходи, як розробка кредитної політики (банк розробляє чітку та стратегічну кредитну політику, яка визначає критерії видачі кредитів, процедури оцінки кредитоспроможності позичальників та встановлення резервів на покриття можливих збитків), оцінка кредитного ризику (банк використовує ефективні методи та моделі оцінки кредитного ризику, які допоможуть оцінити ймовірність невиконання позичальником своїх зобов'язань. Це може містити аналіз фінансової звітності, кредитний договір, оцінку заставного забезпечення та інші підходи), моніторинг та контроль (задля контролю виконання позичальниками своїх зобов'язань.

Важливо, що кредитний ризик- невід’ємна частина банківської діяльності, і банки прагнуть знайти баланс між генерацією доходів від кредитування та управління ризиками. Забезпечити стабільність та довгострокову стійкість своєї діяльності банку дозволяє ефективне управління кредитним ризиком.

Результати оцінки кредитних операцій та кредитного ризику можуть дати банку підстави для перегляду кредитної політики та коригування структури кредитного портфеля відносно розроблення умов для надання нових позик, встановлення обмежень на позики з урахуванням стану галузі, особливостей регіону та типу позичальника або певних обсягів кредиту одному позичальнику, збільшення резервів для покриття кредитних ризиків, розроблення процедури списання непогашених кредитів, розроблення технології погашення проблемних позик, перегляд політики забезпечення повернення кредитів у частині використання застави, гарантії, поруки, страхування, оптимізації порядку прийняття рішень про видачу кредитів та інші заходи.

Доведено, що управління кредитним ризиком є важливим завданням для банку, та його ефективність залежить від застосування комплексного підходу, що поєднує стратегічне планування, аналіз даних, моніторинг та контроль, а також

дотримання регулятивних вимог. Тільки такий підхід дозволяє банку мінімізувати втрати та забезпечити свою фінансову стійкість за умов кредитних операцій.

Встановлено, що досліджуваний банк АТ «Таскомбанк» має задовільний фінансовий стан, дотримується нормативів ліквідності та капіталу, питома вага власного капіталу збільшується у активах банку, що забезпечено якісним контролем та менеджментом з боку банківського управління.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ НИМИ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ТАСКОМБАНК»)

2.1. Оцінка кредитного портфелю та аналіз складу і структури кредитних операцій АТ «Таскомбанк»

Кредитний портфель банку є сукупністю всіх кредитних позичок і позик, наданих банком клієнтам. Він включає всі активи банку, які є кредитами або борговими зобов'язаннями. Кредитний портфель банку може бути різноманітним та включати кредити різних типів та характеристик, таких як корпоративні кредити, іпотечні кредити, споживчі кредити, кредитні лінії, кредитні картки та інші види кредитних продуктів. Кредитний портфель банку відіграє важливу роль у його діяльності та фінансовому становищі. Від його якості, різноманітності та ризиків залежить фінансова стійкість та рентабельність банку.

Кредитний портфель АТ «Таскомбанк» складається з:

1) Кредити та заборгованість банків. Кошти в інших банках обліковуються тоді, коли Банк надає банкам-контрагентам грошові кошти, які підлягають погашенню на встановлену чи визначену дату; при цьому Банк не має наміру здійснювати торгові операції з дебіторською заборгованістю, що виникає. Ця дебіторська заборгованість не пов’язана з похідними фінансовими інструментами та не має ринкових котирувань.

2) Кредити та заборгованість клієнтів. Кредити клієнтам включають непохідні фінансові активи із установленими платежами, або платежами, що підлягають визначенню, що не котируються на активному ринку. Відсотки за користування кредитом нараховуються відповідно до умов кредитних договорів (процентна ставка, терміни нарахування відсотків, метод нарахування відсотків).

В табл. 2.1 показано склад кредитного портфелю АТ «Таскомбанк» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Склад кредитного портфелю АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., млн. грн.

Показник	2020	2021	2022	Відхилення

				Абс.	Темп приросту, %
Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	0	758,1	732,7	732,7	0
Кредити юридичним особам	11836,7	11390,3	11631,9	-204,8	-1,73
Іпотечні кредити фізичним особам	109	104,4	79,7	-29,3	-26,88
Інші кредити фізичним особам	1851,1	4045,1	3993,4	2142,3	115,73
Всього кредитний портфель	13796,9	16297,9	16437,6	2640,7	19,14

Джерело: складено за даними [1; 2]

Величина кредитного портфелю АТ «Таскомбанк» протягом досліджуваного періоду зросла на 2640,7 млн. грн. або на 19,14%.

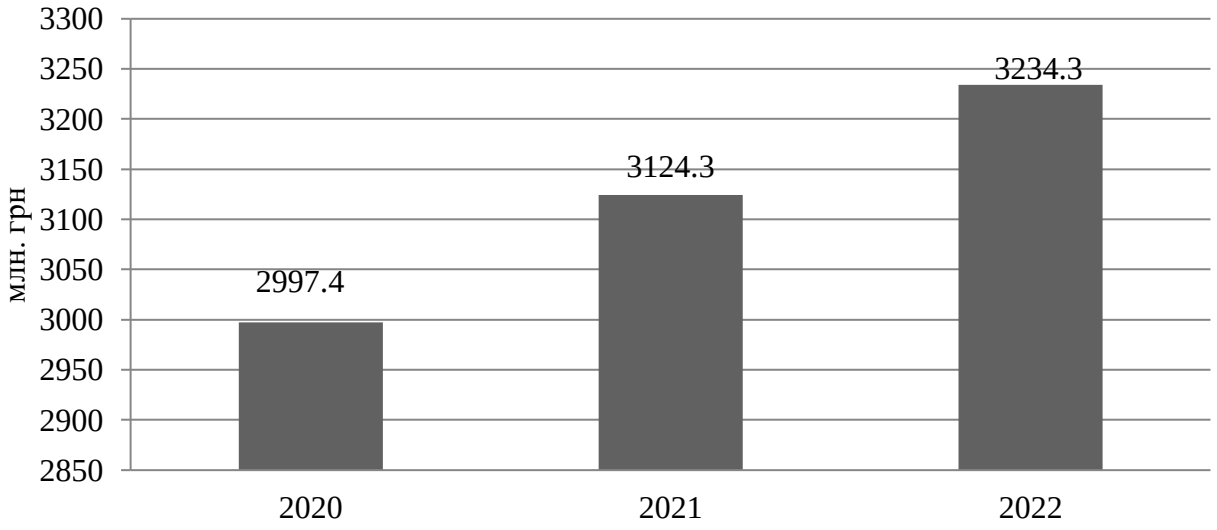

Рис. 2.1 Динаміка кредитного портфелю АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено за даними Додатку А

Зростання кредитного портфелю банку відбулось за рахунок зростання кредитів, що було надано органам державної влади та місцевого самоврядування (на 732,7 млн. грн.) та зростання кредитів фізичним особам (на 2142,3 млн. грн. або на 115,73%).

Зменшився обсяг кредитів, що надані фізичним особам – на 204,8 млн. грн. або на 1,73%. Скоротився обсяг іпотечних кредитів фізичним особам – на 29,3 млн. грн. або на 26,88%.

Банком було здійснено модифікацію кредитів, що відносяться до стадії 2 та 3, валовою балансовою вартістю 13 921 тис. грн. на 31 грудня 2020 року (2019 рік: 45 523 тис. грн.), та зафіксовано прибуток від модифікації фінансових активів у сумі 587 тис. грн. (2019 рік: 4 116 тис. грн.).

Протягом 2020 року Банком було продано кредити та заборгованість клієнтів валовою балансовою вартістю 210 523 тис. грн. (2019 рік: 50 199 тис. грн.), результат від продажу склав 3 351 тис. грн. (2019 рік: 427 тис. грн.).

Протягом 2020 року Банком було здійснено списання кредитів валовою балансовою вартістю 453 758 тис. грн. за рахунок резерву (2019 рік: 157 162 тис. грн.).

Протягом 2022 р. банком було списано кредитів на суму 289 млн. грн. за рахунок резерву 2021 року , що складав 219,9 млн. грн.

Досліджено структуру кредитного портфелю АТ «Таскомбанк» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Склад кредитного портфелю АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., %

Показник	2020	2021	2022	Відхилення
Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	0	4,65	4,46	4,46
Кредити юридичним особам	85,79	69,89	70,76	-15,03
Іпотечні кредити фізичним особам	0,79	0,64	0,48	-0,31
Інші кредити фізичним особам	13,42	24,82	24,29	10,88
Всього кредитний портфель	100	100	100	0

Джерело: складено за даними [1; 2]

Отже, у 2022 р. структурі переважають кредити, які надані юридичним особам, із часткою 70,76%. На другому місці – кредити фізичним особам із часткою 24,29%. На рис. 2.2 показано структуру кредитного портфелю АТ «Таскомбанк».

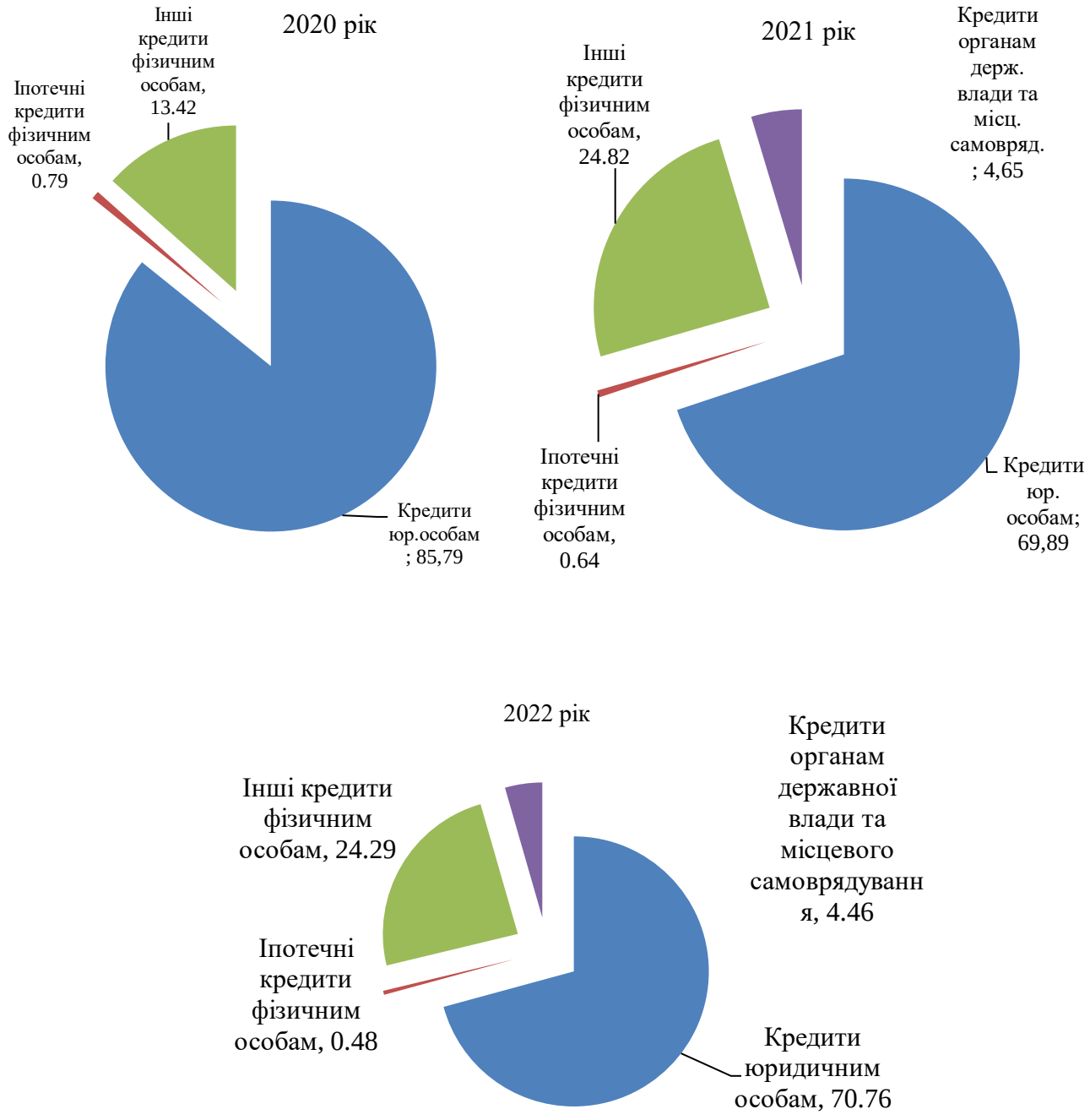

Рис. 2.2. Структура кредитного портфелю АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., %

Джерело: складено за даними [1; 2]

Наведені дані показують, що у структурі кредитного портфеля зростає частка інших кредитів, наданих фізичним особам, - на 10,88 відсоткових пунктів. З'являються кредити органам державної влади та місцевого самоврядування; їх частка складає 4,65% у 2021 р. та 4,46% у 2022 році.

Отже, кредитний портфель здебільшого складається з кредитів юридичним особам. Це означає, що банк активно надає кредити та фінансову підтримку підприємствам та організаціям. Це характерно для банку, який спеціалізується на корпоративному та комерційному кредитуванні. Кредити, видані юридичним особам, можуть бути різною природою, включаючи кредити на інвестиції в обладнання, робочий капітал, розвиток проектів, фінансування міжнародної торгівлі та інші корпоративні фінансові послуги.

Склад кредитного портфеля, де більша частина кредитів надається юридичним особам, може мати свої особливості та переваги:

1) Великі кредитні обсяги. Кредити юридичним особам часто пов'язані з великими сумами та тривалішими термінами, що може сприяти збільшенню загального обсягу активів банку.

2) Довгострокові відносини. Корпоративні клієнти часто представляють стабільні та довгострокові відносини з банком, що сприятиме зміцненню клієнтської бази та стійкості доходів банку.

3) Збільшення доходності. Кредити юридичним особам зазвичай супроводжуються високими відсотковими ставками та комісійними, що може сприяти збільшенню доходності банку.

Однак слід зазначити, що зосередження кредитного портфеля в основному на юридичних особах також може підвищити ризики, пов'язані з ризиковими клієнтами, концентрацією ризиків у певних секторах економіки та макроекономічними факторами, що впливають на бізнес цих компаній. Тому банк повинен проводити ретельну оцінку кредитного ризику та здійснювати ефективне управління ризиками для підтримки здорової фінансової позиції.

Банк надає інформацію щодо очікуваних збитків від наданих кредитів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Очікувані збитки від наданих кредитів АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., млн. грн.

Показник	2020	2021	2022	Відхилення

				Абс.	Темп приросту, %
Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	0	4,3	0	0	0
Кредити юридичним особам	410	322,3	1132,6	722,6	176,24
Іпотечні кредити фізичним особам	23,6	19,6	22,9	-0,7	-2,97
Інші кредити фізичним особам	204,9	417,8	1797,6	1592,7	777,31
Всього за кредитним портфелем	638,5	764	2953,4	2314,9	362,55

Джерело: складено за даними [1; 2]

Отже, у 2022 р. очікувані збитки від кредитів зросли на 2314,9 млн. грн. або на 362,55%, що пов'язано із зростання очікуваних збитків від кредитів, які надані фізичним особам, що для наочності показано на рис. 2.3.

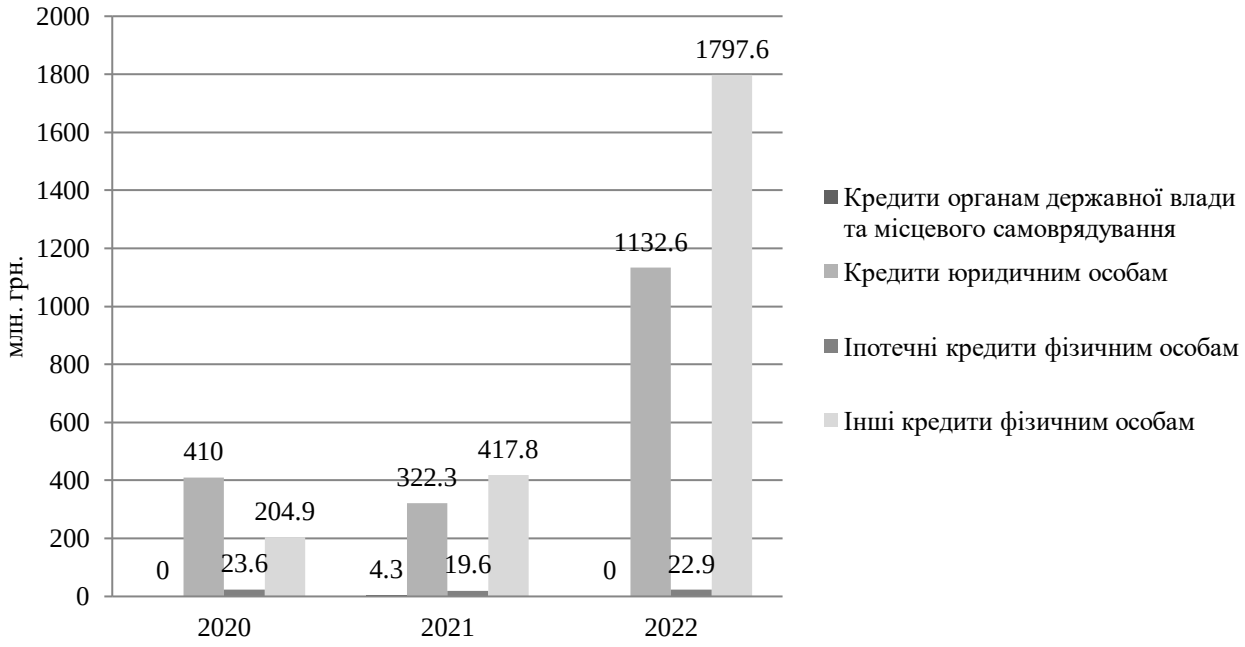

Рис. 2.3 Очікувані збитки від наданих кредитів АТ «Таскомбанк» у 2020-2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено за даними [1; 2]

Отже, найбільшими є очікувані кредитні збитки за кредитами фізичних осіб. Зростає величина очікуваних збитків за кредитами корпоративних клієнтів – на 722,6 млн. або на 176,24%.

Очікувані збитки по кредитах є оцінкою потенційних збитків, які банк очікує зазнати внаслідок неповернення кредитів або зниження їхньої якості. Ця оцінка є частиною процесу оцінки кредитного ризику та формування резервів для можливих збитків.

Очікувані збитки за кредитами визначаються з урахуванням аналізу різних чинників, включаючи кредитну історію позичальників, поточну фінансову ситуацію, прогнози економічних умов та інші релевантні перемінні. Банк використовує різні методи та моделі, такі як моделі кредитного скорингу та статистичні методи, для оцінки ризику та визначення очікуваних збитків.

Очікувані збитки за кредитами є сумою, яку банк очікує втратити внаслідок дефолту або недотримання зобов'язань позичальником. Ця оцінка може бути виражена у вигляді відсотка загального обсягу кредитного портфеля або в абсолютних грошових сумах.

Очікувані збитки за кредитами відіграють важливу роль в управлінні кредитним ризиком банку. Вони допомагають банку визначити необхідні резерви для можливих збитків, які можуть виникнути через неповернення кредитів. Це також дозволяє банку приймати рішення щодо надання кредитів, встановлювати процентні ставки та вживати заходів для управління кредитним портфелем та ризикованими активами.

2.2. Оцінка системи антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк»

Система антикризового управління кредитними операціями АТ «Таскомбанк» є комплексом заходів та процедур, що реалізуються банком, щоб ефективно управляти та справлятися з кризовими ситуаціями, пов'язаними з кредитним портфелем. Вона спрямована на мінімізацію ризиків та забезпечення стійкості банку в умовах економічних та фінансових труднощів.

Система антикризового управління кредитними операціями АТ «Таскомбанк» включає такі елементи (рис. 2.4).

Рис. 2.4 Складові системи антикризового управління кредитними операціями (САУКО)

Джерело: складено автором

Надано характеристику складовим САУКО АТ «Таскомбанк».

1) Моніторинг та контроль. Банк побудував механізми моніторингу та контролю за станом кредитного портфеля. Це включає регулярне аналізування та оцінку кредитного ризику, відстеження показників кредитоспроможності позичальників та раннє виявлення проблемних кредитів.

2) Регулярне оцінювання кредитного портфеля. Банк періодично проводити оцінку кредитного портфеля для визначення його якості, концентрації ризиків та потенційних збитків. Це допомагає виявити проблемні області та вжити необхідних заходів щодо їх усунення.

3) Розвиток та застосування політики управління ризиками. Банк має чітку політику управління кредитним ризиком, яка визначає принципи та процедури для видачі кредитів, оцінки кредитоспроможності позичальників, встановлення резервів та управління простроченою заборгованістю. Ця політика має відповідати регулятивним вимогам та міжнародним стандартам.

4) Кризове планування та реагування. Банк розробляє кризові плани та процедури, які визначають дії та заходи у відповідь у разі кризових ситуацій, таких як погіршення економічної ситуації, підвищення дефолтів або погіршення якості активів. Це включає розробку планів відновлення та заходів щодо скорочення ризиків.

5) Навчання та розвиток персоналу. Банк інвестує у навчання та розвиток свого персоналу, щоб забезпечити високу компетентність у галузі управління кредитними операціями та антикризового управління. Адже персонал повинен бути обізнаний про кращі практики, законодавчі зміни та нові методології управління ризиками.

В системі побудованої САУКО банк також розраховує очікуванні від кредитних збитків (далі – ОКЗ) з використанням щонайменше двох сценаріїв, зважених з урахуванням ймовірності, для оцінки очікуваних недоотримань грошових коштів, які дисконтуються з використанням ефективної процентної ставки або її приблизного значення. Недоотримання коштів − це різниця між грошовими потоками, що належать Банку відповідно до договору, і грошовими потоками, які Банк очікує отримати.

Механіка розрахунку ОКЗ описана нижче, а основними елементами є такі:

1) Ймовірність дефолту (PD) являє собою розрахункову оцінку ймовірності дефолту протягом заданого часового проміжку. Дефолт може відбутися тільки в певний момент часу протягом аналізованого періоду, якщо визнання активу не було припинено і він як і раніше є частиною портфеля.

2) Величина, яка перебуває під ризиком дефолту (EAD), являє собою розрахункову оцінку величини, схильної до дефолту на будь-яку дату в майбутньому, з урахуванням очікуваних змін цієї величини після звітної дати,

включаючи виплати основної суми боргу і відсотків, які передбачені договором або іншим чином, погашення виданих позик і відсотки, нараховані в результаті прострочення платежів.

3) Рівень втрат при дефолті (LGD) являє собою розрахункову оцінку збитків, що виникають у разі настання дефолту в певний момент часу. LGD розраховуються як різниця між передбаченими договором грошовими потоками і тими грошовими потоками, які кредитор очікує отримати, в тому числі в результаті реалізації забезпечення. Даний показник зазвичай виражається у відсотках по відношенню до EAD.

До основних елементів моделей розрахунку ОКЗ, що містять елемент судження і розрахункової оцінки, відносяться наступні:

– критерії, що використовуються Банком для оцінки того, чи відбулося значне зростання кредитного ризику, в результаті чого оціночний резерв під зменшення корисності фінансових активів повинен оцінюватися в сумі, що дорівнює ОКЗ за весь строк дії фінансового інструменту;

– система внутрішніх кредитних рейтингів, що використовується Банком для визначення ймовірності дефолту (PD);

– виокремлення за спільними характеристиками окремих масивів активів (груп), для яких при розрахунку ОКЗ застосовуватимуться подібні моделі розрахунку;

– визначення взаємозв’язків між макроекономічними сценаріями і економічними даними, а також вплив на показники ймовірності дефолту (PD), величини, яка перебуває під ризиком дефолту (EAD), та рівня втрат у разі дефолту (LGD) [2].

Банк здійснює оцінку на кожну дату розрахунку резерву під очікувані кредитні збитки щодо того чи мало місце значне збільшення кредитного ризику за фінансовим інструментом з моменту первісного визнання, шляхом урахування зміни ризику настання дефолту протягом строку дії фінансового інструменту. На підставі описаного вище процесу Банк розподіляє фінансові інструменти в такий спосіб:

Стадія 1: При первісному визнанні фінансового інструменту Банк визнає резерв під зменшення корисності в сумі, що дорівнює 12-місячним ОКЗ. До Стадії 1 також відносяться фінансові інструменти, кредитний ризик за якими зменшився до такого ступеня, що вони були переведені зі Стадії 2.

Стадія 2: Якщо кредитний ризик по фінансовому інструменту значно збільшився з моменту первісного визнання, Банк визнає резерв під зменшення корисності в сумі, що дорівнює ОКЗ за весь термін. До Стадії 2 також відносяться фінансові інструменти, кредитний ризик за якими зменшився до такого ступеня, що вони були переведені зі Стадії 3.

Стадія 3: Фінансові інструменти, які є кредитно-знеціненими. Банк визнає резерв під зменшення корисності в сумі, що дорівнює ОКЗ за весь термін [1].

Таким чином, загалом система антикризового управління кредитними операціями дозволяє банку АТ «Таскомбанк» раніше виявляти проблеми, ефективно управляти ризиками та вживати заходів для мінімізації втрат в умовах кризових ситуацій. Це допомагає забезпечити стійкість та довгострокову стійку діяльність банку.

2.3. Напрями антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк»

Рекомендовано декілька способів удосконалення системи антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк»:

1) Посилення моніторингу та контролю. Банку слід розвивати більш ефективніші методи моніторингу та контролю кредитного портфеля. Доцільно впровадити системи раннього попередження для виявлення проблемних кредитів та відстеження показників кредитоспроможності позичальників. Слід повністю автоматизувати процеси збирання та аналізу даних для більш точного та своєчасного моніторингу.

2) Поліпшення моделей оцінки кредитного ризику. Слід розвивати точніші та надійніші моделі оцінки кредитного ризику, використовуючи передові методи

аналізу даних та статистичні техніки. Доцільно використовувати дані про минулу поведінку клієнтів та зовнішні економічні показники для більш точного прогнозування ризиків.

3) Розробка та впровадження політики та процедури управління кредитними ризиками. Банку слід поновити вдосконалити політику та процедури управління кредитними ризиками, враховуючи нові вимоги та регулятивні нормативи. Слід визначити чіткі критерії прийняття рішень про видачу кредитів та визначення резервів та розробити стратегію диверсифікації кредитного портфеля для зниження концентрації ризиків.

4) Поліпшення управління простроченою заборгованістю. Банку слід розробити ефективніші процедури з управління простроченою заборгованістю та стягнення боргів. Впровадити системи керування колекцією, автоматизувати процеси сповіщення та вжиття заходів щодо стягнення заборгованості. Розробити стратегії поводження з проблемними активами.

5) Постійне навчання та розвиток персоналу. Слід продовжувати інвестувати в навчання та розвиток співробітників, щоб підвищити їхню компетентність у галузі антикризового управління кредитними операціями. Проводити регулярні навчальні програми, семінари та тренінги, щоб забезпечити, що співробітники мають актуальні знання та навички.

6) Поліпшення використання технологій. Банку необхідно застосовувати передові інформаційні технології та аналітичні інструменти для покращення процесів керування кредитними операціями. Впроваджувати системи автоматизації, машинного навчання та штучного інтелекту для більш ефективного аналізу даних, виявлення ризиків та прийняття рішень.

7) Співпраця з регуляторами та аудиторами. банку доцільно взаємодіяти з регулятором та зовнішніми аудиторами для отримання рекомендацій та оцінки ефективності системи антикризового управління кредитними операціями, брати участь у процесі аудиту та впроваджувати рекомендації для покращення системи.

Впровадження цих та інших заходів дозволить удосконалити систему антикризового управління кредитними операціями банку, підвищити її ефективність та сприяти більш ефективному управлінню кредитними ризиками.

У свою чергу ефективність системи антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк» у майбутньому може виявлятися у кількох аспектах:

1) Мінімізація ризиків та втрат. Ефективна система антикризового управління допомагає банку мінімізувати кредитні ризики та втрати. Вона дозволяє виявляти проблемні кредити на ранніх стадіях, вживати своєчасних заходів щодо їх врегулювання та керувати простроченою заборгованістю. В результаті знижується ймовірність виникнення значних збитків банку.

2) Зміцнення фінансової стійкості. Ефективна система антикризового управління допомагає банку зміцнити свою фінансову стійкість. Завдяки активному моніторингу та контролю кредитного портфеля банк може зменшити концентрацію ризиків, диверсифікувати портфель і розподілити ризики більш рівномірно. Це сприяє створенню стійкішої та збалансованої позиції банку над ринком.

3) Поліпшення якості активів. Ефективна система антикризового управління дозволяє банку підтримувати високу якість активів. Чітка політика видачі кредитів, правильна оцінка кредитоспроможності позичальників та систематичне регулярне оновлення оцінок кредитного ризику допомагають запобігати неякісним кредитам та знижують рівень проблемних активів у портфелі.

4) Дотримання регулятивних вимог. Ефективна система антикризового управління дозволяє банку дотримуватись вимог регуляторів та нормативних органів. Банк повинен відповідати певним стандартам та регулятивним нормам у сфері управління кредитним ризиком.

5) Захист репутації та довіри клієнтів. Ефективна система антикризового управління допомагає банку захищати свою репутацію та підтримувати довіру клієнтів. Завдяки активним заходам щодо запобігання та управління кризовими

ситуаціями, банк демонструє свою здатність ефективно управляти ризиками та забезпечувати безпеку коштів клієнтів.

В цілому, ефективна система антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк» у майбутньому сприятиме його стабільності, стійкості та покращенню фінансових показників, а також підвищує довіру клієнтів та репутацію банку на ринку.

Висновки до ІІ розділу

За проведеним дослідженням зроблено основні висновки.

Було виявлено, що кредитний портфель здебільшого складається з кредитів юридичним особам. Це означає, що банк активно надає кредити та фінансову підтримку підприємствам та організаціям. Це характерно для банку, який спеціалізується на корпоративному та комерційному кредитуванні. Кредити, видані юридичним особам, можуть бути різною природою, включаючи кредити на інвестиції в обладнання, робочий капітал, розвиток проектів, фінансування міжнародної торгівлі та інші корпоративні фінансові послуги.

Досліджуваний банк АТ «Таскомбанк» має задовільний фінансовий стан, дотримується нормативів ліквідності та капіталу, питома вага власного капіталу збільшується у активах банку, що забезпечено якісним контролем та менеджментом з боку банківського управління.

Також було зазначено, що загалом, система антикризового управління кредитними операціями дозволяє банку АТ «Таскомбанк» раніше виявляти проблеми, ефективно управляти ризиками та вживати заходів для мінімізації втрат в умовах кризових ситуацій. Це допомагає забезпечити стійкість та довгострокову стійку діяльність банку.

Ефективна система антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк» в цілому, у майбутньому сприятиме його стабільності, стійкості та покращенню фінансових показників, а також підвищує довіру клієнтів та репутацію банку на ринку.

Було рекомендовано декілька способів удосконалення системи антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк»:

- Посилення моніторингу та контролю.
- Поліпшення моделей оцінки кредитного ризику.
- Розробка та впровадження політики та процедури управління кредитними ризиками.
- Поліпшення управління простроченою заборгованістю.
- Постійне навчання та розвиток персоналу.
- Поліпшення використання технологій.
- Співпраця з регуляторами та аудиторами.

ВИСНОВКИ

За проведеним дослідженням зроблено основні висновки.

Встановлено, що кредитний ризик банку є можливістю виникнення збитків через невиконання позичальником своїх зобов’язань щодо кредитних операцій. Кредитний ризик є невід'ємною частиною банківської діяльності, оскільки банки видають кредити для одержання доходів, але при цьому існує ймовірність, що позичальник може не повернути кредитні кошти.

Визначено, що управління кредитним ризиком є процесом визначення, виміру, контролю та управління ризиками, пов'язаними з кредитними операціями банку.

Мета управління кредитним ризиком полягає у мінімізації втрат, пов'язаних з неплатоспроможністю позичальників, та забезпечення фінансової стійкості банку.

Для ефективного управління кредитним ризиком банк застосовує такі підходи, як розробка кредитної політики (банк розробляє чітку та стратегічну кредитну політику, яка визначає критерії видачі кредитів, процедури оцінки кредитоспроможності позичальників та встановлення резервів на покриття можливих збитків), оцінка кредитного ризику (банк використовує ефективні методи та моделі оцінки кредитного ризику, які допоможуть оцінити ймовірність невиконання позичальником своїх зобов'язань. Це може містити аналіз фінансової звітності, кредитний скоринг, оцінку заставного забезпечення та інші підходи), моніторинг та контроль (задля контролю виконання позичальниками своїх зобов'язань. Це включає регулярний аналіз та оцінку кредитного портфеля, своєчасне виявлення проблемних кредитів та вжиття надаючи кредити різним секторам економіки та різним типам позичальників, що допомагає знизити концентрацію ризиків та підвищити стійкість до потенційних збитків.

Встановлено, що банки формують резерви покриття потенційних збитків від невиконання позичальниками своїх зобов'язань, що дозволяє банку мати достатні

кошти покриття втрат і зменшення впливу неплатоспроможності з його фінансову позицію.

Доведено, що управління кредитним ризиком є важливим завданням для банку, та його ефективність залежить від застосування комплексного підходу, що поєднує стратегічне планування, аналіз даних, моніторинг та контроль, а також дотримання регулятивних вимог. Тільки такий підхід дозволяє банку мінімізувати втрати та забезпечити свою фінансову стійкість за умов кредитних операцій.

Досліджуваний банк АТ «Таскомбанк» має задовільний фінансовий стан, дотримується нормативів ліквідності та капіталу, питома вага власного капіталу збільшується у активах банку, що забезпечено якісним контролем та менеджментом з боку банківського управління.

Аналіз складу та структури кредитного портфелю АТ «Таскомбанк» показав, що зростання кредитного портфелю банку відбулось за рахунок зростання кредитів, що було надано органам державної влади та місцевого самоврядування (на 732,7 млн. грн.) та зростання кредитів фізичним особам (на 2142,3 млн. грн. або на 115,73%). Зменшився обсяг кредитів, що надані фізичним особам – на 204,8 млн. грн. або на 1,73%. Скоротився обсяг іпотечних кредитів фізичним особам – на 29,3 млн. грн. або на 26,88%.

У 2022 р. структурі переважають кредити, які надані юридичним особам, із часткою 70,76%. На другому місці – кредити фізичним особам із часткою 24,29%. У структурі кредитного портфеля зростає частка інших кредитів, наданих фізичним особам, - на 10,88 відсоткових пунктів. З'являються кредити органам державної влади та місцевого самоврядування; їх частка складає 4,65% у 2021 р. та 4,46% у 2022 році.

Проаналізовано інформацію щодо очікуваних збитків від наданих кредитів і визначено, о у 2022 р. очікувані збитки від кредитів зросли на 2314,9 млн. грн. або на 362,55%, що пов'язано із зростання очікуваних збитків від кредитів. Найбільшими є очікувані кредитні збитки за кредитами фізичних осіб. Зростає величина очікуваних збитків за кредитами корпоративних клієнтів – на 722,6 млн. або на 176,24%. Очікувані збитки по кредитах є оцінкою потенційних збитків, які

банк очікує зазнати внаслідок неповернення кредитів або зниження їхньої якості. Ця оцінка є частиною процесу оцінки кредитного ризику та формування резервів для можливих збитків.

Система антикризового управління кредитними операціями складається з певних елементів (моніторинг та контроль, регулярне оцінювання кредитного портфеля, розвиток та застосування політики управління ризиками, кризове планування та реагування, навчання та розвиток персоналу) що дозволяє банку АТ «Таскомбанк» раніше виявляти проблеми, ефективно управляти ризиками та вживати заходів для мінімізації втрат в умовах кризових ситуацій. Це допомагає забезпечити стійкість та довгострокову стійку діяльність банку.

Рекомендовано напрями удосконалення системи антикризового управління кредитними операціями банку АТ «Таскомбанк»: посилювати моніторинг та контролю, поліпшувати моделі оцінки кредитного ризику, надалі розробляти впроваджувати політику та процедури з управління кредитними ризиками, поліпшувати управління простроченою заборгованістю та проводити постійне навчання та розвиток персоналу у використовувати найсучасніші інформаційні технології та аналітичні інструменти для покращення процесів керування кредитними операціями. Впровадження цих заходів дозволить удосконалити систему антикризового управління кредитними операціями банку, підвищити її ефективність та сприяти більш ефективному управлінню кредитними ризиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудиторський звіт банку АТ «Таскомбанк» за 2020 рік. URL: https://tascombank.ua/files/A1.1.1_IFRS_FS_TCB_2020_encrypt.pdf (дата звернення 04.06.2023).

2. Аудиторський звіт банку АТ «Таскомбанк» за 2022 рік. URL: https://tascombank.ua/files/Richnyi_zvit_TASKOMBANK_2022.pdf (дата звернення 04.06.2023).

3. Владика Ю. П., Бегченкова А. А. CREDIT OPERATIONS OF BANKS AND CREDIT LINE. Економіка та суспільство, (49).2023. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2310 (дата звернення 04.06.2023).

4. Владика Ю. П., Охріменко В. В. Особливості формування кредитного портфеля комерційного банку // Матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Фінанси: теорія і практика». – К.: Національний авіаційний університет, 2021. – С.181-182. (дата звернення 04.06.2023).

5. Гаркуша Ю.О., Сполітак Є.Г. Удосконалення процесу оцінки кредитного ризику в Україні. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/13_2017_ukr/50.pdf (дата звернення 04.06.2023).

6. Гладинець Н.Ю., Хланта С.П. Кредитний ризик комерційних банків та методи його мінімізації. URL: ttps://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/177.pdf (дата звернення 04.06.2023).

7. Господарський Кодекс України. Закон України від 16.01.2003 № 436-IV, ред. від 12.01.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 05.06.2023).

8. Гудзь Ю.М. Оцінка та мінімізація сукупного кредитного ризику. URL: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/131835.pdf (дата звернення 04.06.2023).

9. Джулай І.А. Щодо оцінки ризиків і механізмів їх зниження в комерційних банках. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/55294558.pdf (дата звернення 04.06.2023).

10. Долінський Л.Б. Ідентифікація та кількісне оцінювання кредитного ризику комерційного банку. *Економічний аналіз*. 2018. Т.25, № 1. С. 180–189.

11. Досьє банку АТ «Таскомбанк». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/09806443/ (дата звернення 05.06.2023).

12. Другова О.С., Клепікова С.В., Романів В.В. Оцінка кредитного ризику у фінансовій діяльності банку. *Гроші, фінанси та кредит*. 2021. № 63. С. 118–123.

13. Коваленко В.В. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України. Фінанси України. 2018. № 2(243). С. 83–96.

14. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, ред. від 01.01.2020 р. № 27-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 05.06.2023).

15. Лисенок О.В., Бадзим О.С., Древуш А.Р. Управління кредитним ризиком банку в умовах нестабільності вітчизняної економіки. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова.* 2018. № 5. С. 171–177.

16. Матосова Д. В. Управління кредитним ризиком у банку. Економічні студії: науково-практичний журнал. № 5 (18) 2018. URL: http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2017/5(18)_2018.pdf (дата звернення 04.06.2023).

17. Мельник К. Зниження кредитних ризиків та забезпечення їх стійкості в діяльності банку. *Банківська справа*. 2018. № 1. С. 32–41.

18. Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. Банківські операції: підручник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : КНЕУ, 2018. 476 с.

19. Наглядова статистика НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1 (дата звернення 05.06.2023).

20. Ониськів Л.М. Актуальні проблеми оцінки кредитного ризику банку: нові вимоги та вплив на кредитування. URL: http://global-national.in.ua/archive/15-2019/108.pdf (дата звернення 04.06.2023).

21. Офіційний сайт банку АТ «Таскомбанк». URL: https://tascombank.ua/our-team (дата звернення 05.06.2023).

22. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30 червня 2016 року № 351) в ред. від 31.05.2022, v0087500-22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text (дата звернення 05.06.2023).

23. Положення про визначення пов'язаних з банком осіб: Постанова Правління Національного банку України від 12 травня 2015 року № 315, в ред. від 08.12.2021, v0112500-21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-15#Text (дата звернення 05.06.2023).

24. Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах: Постанова Правління Національного банку України від 07 лютого 2019 року № 88, ред. від 02.07.2019р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text (дата звернення 05.06.2023).

25. Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку: Постанова Правління Національного банку України від 21 травня 2015 року № 328, в ред. від 19.05.2022, v0095800-22. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0328500-15#Text (дата звернення 05.06.2023).

26. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 грудня 2000 р. № 2121-III, ред. 17.04.2022, № 2182-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (дата звернення 05.06.2023).

27. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36. С. 266.

28. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 № 679-XIV, в ред. від 10.11.2021р., №1811-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text. (дата звернення 05.06.2023).

29. Про споживче кредитування: : Закон України від 15 листопада 2016 р. № 1734-VIII, в ред. від 17.03.2022 № 2120-IX.

30. Просович О.П., Процак К.В. Ідентифікація та оцінка кредитного ризику комерційних банків. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/mar/9657/ilovepdfcom-88-96.pdf (дата звернення 04.06.2023).

31. Швець Н. VaR як основний метод розрахунку величини інтегрального фінансового ризику банківських установ. *Економіка і суспільство.* 2018. Вип. 9. С. 1092–1099.

32. Швець О.В. Сутність кредитного ризику і підходи щодо його визначення та оцінювання. URL: http://ird.gov.ua/sep/sep20131(99)/sep20131(99)_407_ShvetsOV.pdf (дата звернення 04.06.2023).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2022 року

тис. грн.

Найменування статті	Примітки	31 грудня 2022 р.	31 грудня 2021 р. (перераховано)	31 грудня 2020 р. (перераховано)
1	2	3	4	5
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	3 237 251	2 415 525	1 886 443
Кредити та аванси банкам	7	-	272 782	287 739
Кредити та аванси клієнтам	3,8	13 484 203	15 533 891	12 560 001
Інвестиції в цінні папери	9	10 087 234	10 345 541	7 056 354
Похідні фінансові активи		126 752	39 387	9 223
Інвестиційна нерухомість	10	55 482	91 479	95 372
Поточні податкові активи		7 135	-	-
Відстрочені податкові активи		-	2 533	-
Нематеріальні активи	11	23 051	17 186	2 174
Основні засоби та активи з права користування	12	700 609	629 131	1 079 838
Інші фінансові активи	3,13	986 294	962 228	915 451
Інші нефінансові активи	14	635 943	529 261	161 095
Загальна сума активів		**29 343 954**	**30 838 944**	**24 053 690**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Кошти банків	16	193 142	3 717 303	2 746 838
Кошти клієнтів	17	24 872 277	22 818 308	17 139 595
Похідні фінансові зобов'язання		-	-	106
Боргові цінні папери, емітовані банком	18	9 560	113 768	116 840
Інші залучені кошти	19	301 649	248 002	199 637
Поточні податкові зобов'язання		-	19 963	33 320
Відстрочені податкові зобов'язання	29	20 720	-	5 946
Інші фінансові зобов'язання	21	479 982	537 639	636 677
Інші нефінансові зобов'язання	22	205 824	226 456	165 750
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	20	26 475	33 237	11 587
Усього зобов'язань		**26 109 629**	**27 714 676**	**21 056 296**
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	23	1 960 100	1 960 100	1 647 143
Емісійний дохід	23	42 011	42 011	42 011
Нерозподілений прибуток		779 247	939 175	1 123 836
Резервні та інші фонди банку		330 250	130 250	111 194
Інші резерви	23	122 717	52 732	73 210
Усього власного капіталу		**3 234 325**	**3 124 268**	**2 997 394**
Загальна сума зобов'язань та власного капіталу		**29 343 954**	**30 838 944**	**24 053 690**

Затверджено до випуску та підписано

25 квітня 2023 року

Голова Правління **Володимир ДУБЄЙ**

Головний бухгалтер **Ігор ГЕРАСИМЧУК**

Фінансова звітність АТ Таскомбанк за 2020-2022 роки

Продовження Додатку А

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід за 2020 рік

тис. грн.

Найменування статті	Примітки	2020 р.	2019 р. (перераховано)
1	2	3	4
Процентні доходи, які розраховуються за ефективною процентною ставкою	25	2 379 880	2 347 642
Процентні доходи з фінансового лізингу (оренди)	25	208 198	211 181
Процентні витрати, які розраховуються за ефективною процентною ставкою	25	(1 182 622)	(1 294 901)
Процентні витрати за орендним зобов'язанням орендаря	25	(21 509)	(24 327)
Чистий процентний дохід		**1 383 947**	**1 239 595**
Доходи від розформування / (витрати на формування) резерву за кредитними збитками	26	(154 799)	113 532
Чистий процентний дохід після створення резерву за кредитними збитками		**1 229 148**	**1 353 127**
Комісійні доходи	27	606 376	908 613
Комісійні витрати	27	(266 409)	(445 438)
Результат від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		(7 901)	(55 120)
Результат від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		2 130	892
Результат від операцій з іноземною валютою		57 877	70 315
Результат від переоцінки іноземної валюти		40 365	6 228
Витрати за кредитними збитками під дебіторську заборгованість та інші фінансові активи	13, 14	(3 539)	26 160
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	4	(5 271)	10 752
Чисте (збільшення)/зменшення резервів за зобов'язаннями	21	(5 918)	1 674
Інші операційні доходи	28	122 579	92 390
Адміністративні та інші операційні витрати	4, 29	(1 307 716)	(1 397 462)
Прибуток до оподаткування		**461 721**	**572 131**
Витрати з податку на прибуток	30	(80 609)	(101 401)
Прибуток за рік		**381 112**	**470 730**
Інший сукупний дохід, який не буде рекласифіковано до прибутку чи збитку у наступних періодах:			
Переоцінка основних засобів		12 047	(826)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		(1 875)	301
Інший сукупний дохід, який буде рекласифіковано до прибутку чи збитку у наступних періодах:			
Зміни в очікуваних кредитних збитках за цінними паперами через інший сукупний дохід		3 908	(5 508)
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		9 433	5 998
Реалізовані витрати за операціями з цінними паперами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, рекласифіковані до звіту про фінансові результати		(2 130)	(892)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		(2 018)	73
Інший сукупний дохід/(збиток) після оподаткування за рік		**19 365**	**(854)**
Усього сукупного доходу за рік		**400 477**	**469 876**
Прибуток на акцію:			
- чистий прибуток на одну просту акцію (гривень)	31	23,14	28,58
- скоригований чистий прибуток на одну просту акцію (гривень)	31	23,14	28,58

Затверджено до випуску та підписано

21 квітня 2021 року

Голова Правління **Володимир Дубєй**

Головний бухгалтер **Ігор Герасимчук**

вик. Пархоменко О.А. тел. 290-85-25

Звіт про прибутки і збитки АТ «Таскомбанк» за 2020 рік

Продовження Додатку А

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід за 2022 рік

тис. грн.

Найменування статті	Примітки	2022 р.	2021 р.
1	2	3	4
Процентні доходи, які розраховуються за ефективною процентною ставкою	24	3 935 213	2 774 679
Процентні доходи з фінансового лізингу (оренди)	24	228 503	207 151
Інші процентні доходи	24	1 934	-
Процентні витрати, які розраховуються за ефективною процентною ставкою	24	(1 921 106)	(1 150 730)
Процентні витрати за орендним зобов'язанням орендаря	24	(13 372)	(16 680)
Чистий процентний дохід		**2 231 172**	**1 814 420**
Комісійні доходи	25	924 044	837 862
Комісійні витрати	25	(534 515)	(437 554)
Чистий прибуток від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		188 394	22 088
Чистий прибуток від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		2 451	4 689
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою		486 814	66 215
Чистий прибуток від переоцінки іноземної валюти		150 067	25 466
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	8 836	(655)
Доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		4 795	98 146
Витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		-	(4)
Прибуток, що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		1 564	10 136
Збиток від збільшення резерву під очікувані кредитні збитки	26	(2 104 202)	(270 802)
Інші доходи	27	159 992	124 011
Витрати на виплати працівникам		(725 396)	(797 116)
Амортизаційні витрати		(106 478)	(91 694)
Адміністративні та інші операційні витрати	28	(627 137)	(837 466)
Збиток від зменшення корисності для нефінансових активів	14	(9 935)	(4 126)
Інші витрати		(7 285)	(8 364)
Прибуток до оподаткування		**43 181**	**555 252**
Витрати на сплату податку	29	(12 231)	(99 190)
Прибуток за рік		**30 950**	**456 062**

Звіт про прибутки і збитки АТ «Таскомбанк» за 2022 рік

Закінчення Додатку А

тис. грн.

Найменування статті	Примітки	2022 р.	2021 р.
1	2	3	4
Компоненти іншого сукупного доходу, які не будуть перекласифіковані у прибуток або збиток, до оподаткування:			
Інший сукупний дохід, до оподаткування, прибутки (збитки) від переоцінки	23	71 689	(1 775)
Загальна сума іншого сукупного доходу, який не буде перекласифіковано у прибуток або збиток, до оподаткування		**71 689**	**(1 775)**
Компоненти іншого сукупного доходу, які будуть перекласифіковані у прибуток або збиток, до оподаткування:			
Прибутки (збитки) від фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування	23	23 908	(13 611)
Загальна сума іншого сукупного доходу, який буде перекласифіковано у прибуток або збиток, до оподаткування		**23 908**	**(13 611)**
Загальна сума іншого сукупного доходу, до оподаткування		**95 597**	**(15 386)**
Податок на прибуток, що відноситься до змін у дооцінці у складі іншого сукупного доходу	23,29	(12 187)	320
Сумарний податок на прибуток, що відноситься до компонентів іншого сукупного доходу, який не буде перекласифіковано у прибуток або збиток		**(12 187)**	**320**
Податок на прибуток, що відноситься до фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід у складі іншого сукупного доходу	23,29	(4 303)	2 449
Сумарний податок на прибуток, що відноситься до компонентів іншого сукупного доходу, який буде перекласифіковано у прибуток або збиток		**(4 303)**	**2 449**
Загальна сума іншого сукупного доходу (збитку)		**79 107**	**(12 617)**
Загальна сума сукупного доходу		**110 057**	**443 445**
Прибуток на акцію:			
- базовий прибуток на акцію (гривень)	30	1,88	27,69
- скоригований прибуток на акцію (гривень)	30	1,88	27,69

Затверджено до випуску та підписано

25 квітня 2023 року

Голова Правління **Володимир ДУБЄЙ**

Головний бухгалтер **Ігор ГЕРАСИМЧУК**